

JUTRANJE NOVOSTI

Izhaja vsak dan zjutraj, izvemši pondeljke.
Mesečna naročnina:
v Ljubljani Din 10.—, po pošti Din 12.—, inozemstvo Din 20.—

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/I. — Telefon št. 213
Brzojavni naslov: „Novosti-Ljubljana“.
Upravništvo: Mariljin trg št. 8. — Telefon št. 44.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.
Pisnim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.
Račun pri poštnem ček. uradu št. 13.238.

Grško - italijanski konflikt — kriza evropskega miru.

Evropski mir je zopet v nevarnosti. Duh, ki veje danes po dvoranah in kabinetih palače Chigi, je nevaren vsemu človeštvu. Italijanski imperijalizem, ta patološki pojav povojnega stanja v Evropi, ni miroval, ko se je odločala usoda našega Primorja. Šen o »mare nostro« je tako uplival, da sta morala razum in ožir na človečanske ideale kapitulirati pred zakonom sile. Dalmacija je dala Italiji težkega srca. Če so odgovorni možje v Italiji to dejstvo zamolčali, in o tem ne more biti dvoma, potem je jasno kot beli dan, da s tem niso prenehale funkcionirati one sile, ki zbirajo željno stremenje sfanatiziranih mas v kotlu sovražstva. Napad na Krf je jasen dokaz, da hoče Italija nadvladati na vseh obalah Jadrana. Boljše prilike, kakor je bila podana z umorom italijanskih delegatov, si pač Italija ni mogla zaželeti. Drugi dokaz, da hoče fašistiška Italija za vsako ceno pritisniti Grško na kolena, je dejstvo, da so zapadene v italijanskem ultimatu zahteve, ki jih ne bi sprejel niti kak abesinski cesar, kaj šele parlamentarna vlada Grške, članica Društva narodov.

Grški odgovor je tako jasan, koncilijanten in zadostljiv, da ga italijanska vlada ne bi smela odkloniti. Dobro informirani »Messaggero« je celo izvedel, da se Mussolini nikakor in pod nobenimi pogoji ne bo spustil v grško vlado v tozadevno diskusijo. Grška je sprejela v splošnem zahteve, izražene v italijanski noti, odklonila pa je gorostasne formulirane točke 4, 5 in 6. Te zahteve so: stroga preiskava v teku petih dni, smrtna kazen za zločinec in kontribucija v iznosu 50 milijonov lir. Grška vlada je v svojem odgovoru povdarila, da teh zahtev ni mogla izpolniti, ker nasprotujejo časti in suverenosti grške države. Pripravljena pa je storiti v svrhu zadoščenja sledeče: 1. Izraziti italijanski vladi najsvečanejšo uradno obžalovanje. V to svrhu se bo zglasil mestni komandant v Atenah pri italijanskem poslaniku. 2. Celokupna vlada bo prisostvovala slovesni maši zadušnici v katedrali katedrali v Atenah. 3. Istega dne bo izkazala grška vlada italijanski na sledeči način svojo poklonitev in čast: oddelek atenske garnizije se bo podal pred italijansko poslanstvo ter bo tam defilirali pred italijansko zastavo. 4. Zemeljskim ostankom v Prevezi umorjenih delegatov bo grška vlada o priliki prevoza na italijansko ladjo izkazala iste vojaške časti. Nadalje je grška vlada v svojem odgovoru izjavila svojo načelno pripravljenost, izplačati sorodnikom umorjenih primerno odškodnino ter prostovoljno sprejeti sodelovanje generala Peronneja pri sodni preiskavi proti odgovornim činiteljem in zločincem.

Na to noto odgovarja danes Mussolinijeva Italija s svojim kategoričnim »Ne!« Stavila je zahteve, ki jih grška vlada z nobeno utemeljitvijo ne bi mogla izpolniti. Umor italijanskih delegatov je vse obsodbe vreden čin. Tega ne more noben presojevalec političnih dogodkov zanikati. Italija je imela pravico, nastopiti v toliko, da zaščiti svoj trenutni interes, da pokaže, kako se morajo spoštovati načela mednarodnega prava. Imela je pravico do popolnega zadoščenja. Toda ona je nalašč stavila zahteve, ki so do pičice podobne onim Avstrije napram Srbiji 1. 1914. Njej gre očividno za to, da ustvari casus belli. Še več. Fašistiška vlada je poslala na Krf svojo kazensko ekspedicijo. Italijanske ladje so streljale na otok. Italijanska mornarica je izvršila napad na mirno prebivalstvo malega otoka. Bilo je dovolj ranjenih in mrtvih. Za italijansko kri je steklo nekaj grške krvi. Kdo je sedaj večji ogroževalec svetovnega miru?

L. 1815 je bil v Parizu sklenjen med Anglijo, Rusijo, Prusijo in Avstrijo znani aranžma glede sedmerih jonskih otokov. Takrat je dobila Anglija protektorat nad Krjom in bližnjimi otoki. Lord Palmerston je izjavil ob neki priliki, da se Anglija ne more odpovedati Krfu, ker je ta otok ključ do Jadrana, ker leži med Gibraltarjem in Malto in ker je važno strateško oporišče. Ta teza ni dolgo držala. Slavni Gladstone je s svečanim aktom izročitve otokov Grški pridobil simpatije svobodoljubnega angleškega naroda. Anglija je takrat vrnila jonske otoke Grški, ker so bili njeni močni državniški uverjeni, da je to stanje —

Grško - italijanski konflikt.

Nevtralnost naše kraljevine.

Energično stališče Velike Britanije. — Solidarnost Male antante. Odločilna vloga Društva narodov?

STALIŠČE NAŠE VLADE.

Beograd, 3. septembra. (B) Vaš dopisnik doznava, da je naša vlada v sporazumu z g. Pašičem in dr. Ninčičem sklenila, da se v grško - italijanskem sporu drži strogo nevtralnost. Naša vlada bi intervenirala šele tedaj, če bi Italija zahtevala na Balkanu kake teritorialne spremembe, kar bi bilo protivno načelu: Balkan Balkancem. V krogi naše vlade smatrajo, da se grško - italijanski spor reši mirnim potom.

Beograd, 3. septembra. (B) Opravnik poslov italijanskega poslanstva Sumonte, je danes dopoldne posetil pomočnika ministra za zunanje zadeve g. Pante Gavrilovića in se z njim dalje časa razgovarjal.

Beograd, 3. septembra. (B) Pomočnik ministra za zunanje zadeve g. Ljuba Nešić, ki je bil dalje časa na dopustu, se je davi vrnil v Beograd in nastopil svojo službo.

Beograd, 3. septembra. (B) Minister za notranje zadeve g. Vujičić je predpoldne posetil v predsedstvu Narodne skupščine g. Ljubo Jovanovića.

Beograd, 3. septembra. (Z) V ministrstvu za zunanje posle se zbirajo podatki o grško - italijanskem sporu, ki ga potrebuje vlada, da bo orientirana o odločitvi Društva narodov v tej zadevi.

ANGLEŠKO STALIŠČE.

London, 3. septembra. (Z) Zunanji minister lord Curzon je podal novinarjem izjavo o italijansko - grškem sporu, v kateri je rekel med drugim:

Društvo narodov je vzelo zadevo v svoje roke. Kakor se zdi, je to prvi intervencionistični korak, ki bo moral imeti uspeh. Predvsem je treba podpirati Društvo narodov v njegovem delovanju in utrditi njegovo avtoriteto. V tem smislu je poslal lord Curzon po konferenci s francoskim ministrskim predsednikom Poincarejem v Parizu navodila lordu Robertu Cecilu. Angleška delegacija v Društvu narodov je dobila nalog, naj nastopa na to, da se italijansko - grški spor reši izključno le pred Društvom narodov, in sicer ako mogoče, že takoj na prvi plenarni seji. Ako se Italija ne podvrže odločitvi Društva narodov, ali ako odkloni intervencijo, ima angleška delegacija takoj predlagati izvedbo potrebnih ukrepov, da se ščiti avtoriteta Društva narodov. V krogih Društva narodov se govori o gospodarski blokadi Italije.

Sporazum z Grško glede naše cone v Solunu.

Solun, 3. septembra. (B) Davi sta dospela sem iz Aten naš poslanik v Atenah, Balugdić in grški finančni minister g. Kofinas. Ko sta končala svoje posvetovanje, je g. Kofinas izjavil novinarjem sledeče: V teku konference s poslanikom kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki je hkrati za svojo državo predsednik komisije za svobodno cono v Solunu, smo s sodelovanjem predse-

Kriza bolgarske vlade.

Sofija, 3. septembra. (B) Socijalno - demokratska stranka je predsedniku Cankovu naznanila, da bodo zastopniki socijalno - demokratske stranke primorani dati ostavko, če bi nacionalno - liberalni zastopniki v vladi ostali še dalje na svojih položajih. Glede na to se vlada nahaja v latentni krizi, katere konec je prav težko naprej videti. Iz te-

angleški protektorat — nevzdržno. Velešile so 1. 1864 svečano zajamčile Krfu nevtralnost. Italija sega preko meje, ki jih določa mednarodno pravo in ona negira dejstvo, da je Anglija vrnila grško posest. Pašičem se igračka z vitalnimi interesi Evrope in človečanstva, ko dela iz od strani Anglije, Rusije in Francije razglašene nevtralnosti Krfa nekaj nerešen problem.

Na Društvo narodov je ležeče, da pokaže sedaj svojo eksistenčno upravičenost. Ta slučaj je vreden, da se na njem reizkusi razsodba naše zga-

V pričakovanju akcije Društva narodov sta se Anglija in Francija domenili, da ne bosta začeli predhodno nobene akcije v veleposlaniški konferenci ali s posebno demaršo v Rimu. London in Pariz vztrajata na tem, da naj zadržujejo balkanske države Madžarsko in Turčijo, da ne napravita nikakega nepremišljenega koraka, ki bi utegnil izzvati vojne zapletitve. Jugoslavija je že izjavila preko svojih zastopnikov v inozemstvu, da bi morala smatrati izkrcanje italijanskih čet v Albaniji za casus belli, ter da ne more dovoliti nadaljnje zasedbe Krfa in eventualne okupacije nekaterih sosednjih otokov. Ostali državci Male antante sta naznanili v Londonu in Parizu, da delita načelno naziranje Jugoslavije, dasi zaenkrat ne bosta storili nikake skupne diplomatske demarše. Madžarska vlada pa je izjavila antantnim diplomatom, da ne bi mogla garantirati, ako bi Jugoslavija podpirala Grčijo proti Italiji, da bo dovolj močna in da bo mogla zatreči morebitno gibanje prebivalstva proti kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Vse angleško časopisje piše o protidržavopravnih akcijah Italije. »Times« pravijo, da so Mussolinijevе strašne zahteve popolnoma enake onim, ki jih je stavila Avstrija Srbiji v svojem ultimatu leta 1914.

ITALIJA IN DRUŠTVO NARODOV.

Rim, 3. septembra. (B) Pažnja javnosti je osredotočena najbolj na Atene in na Ženevo, kjer more iz enega od teh dveh mest priti prvi korak. Grška ni mogla sprejeti italijanskih predlogov, kar bi prineslo mirno rešitev vsega spora in ne bi z nepremišljenimi represalijami poslabšala situacije. Če bi društvo narodov to vprašanje vzelo v svoje roke, bi moglo z grško - italijanskega spora napraviti vprašanje mednarodne važnosti. Italija je zasedla Krf in dva mala otoka Pakos in Antipakos. Sedaj pričakuje daljnih korakov, bodisi iz Aten, bodisi od Društva narodov.

Rim, 3. septembra. (B) V rimskih časopisih je italijanska vlada še vedno trdno odločena, da vztraja pri svojem stališču glede vprašanja, če je Društvo narodov merodajno za rešitev grško - italijanskega spora. Italijanska vlada smatra, da se Društvo narodov ne more mešati v grško - italijanski spor, ker se ta spor tiče izključno časti in ponosa ene države. Če bi društvo narodov

ne priznalo tega italijanskega stališča, bi se italijanska vlada ne protivila, da se njen spor z Grčijo reši pred mednarodnim sodiščem v Haagu.

Rim, 3. septembra. (B) »Agenzia Stefani« uradno poroča, da uradni italijanski krogi polagajo posebno važnost na vprašanje, ali ima grška vlada, ki je protustavno (!) prišla do oblasti, pravico obračati se na Društvo narodov glede na to, da velesile še niso priznale današnje grške vlade in niso še z njo vzpostavljene diplomatski odnošaji. Društvo narodov mora grško predstavko odkloniti.

London, 3. septembra. (K) Reuterjev urad poroča iz Aten: Italijanski poslanik je sporočil grški vladi, da Italija ne mara sprejeti odločitve Društva narodov v italijansko - grškem sporu.

PROTEST REZERVNIH OFICIRJEV.

Atene, 3. septembra. (B) Grški rezervni oficirji so naslovili na svoje tovariš francoske, angleške, srbske, romunske in belgijske častnike apel, v katerem protestirajo proti postopanju Italije nasproti Grčiji.

POLOŽAJ V ATENAH.

Atene, 3. septembra. (B) Po večerašnjih žalnih svečanostih za žrtvami na Krfu je v Atenah ogromna množica ljudstva manifestirala po ulicah. Policija je manifestantom zabranila približati se poslopiju italijanskega poslanstva.

MADŽARSKI GLASOVI.

Budimpešta, 3. septembra. (B) Tukajšnji listi pišejo: Srbsko-hrvatsko-slovenska vlada je zaradi agresivnega nastopa Italije proti Grški v skrb, ker je Srbija vedno zastopala načelo: Balkan balkanskim narodom. Listi mislijo, da bo Romunija stala na strani Italije.

Beograd, 3. septembra. (B) »Novi list« poroča iz Rima: O priliki protigrških demonstracij v Milanu so množice ljudstva poskušale demonstrirati tudi pred jugoslovenskim konzulatom, kar pa so karabinjerji preprečili.

Beograd, 3. septembra. (B) »Novi List« poroča iz Londona: Angleška vlada objavlja v nekem poluradnem obvestilu, da bo Anglija z vso silo branila svoje interese, ki jih ogroža postopanje Italije proti Grčiji. »Daily Mail« javlja, da je odrejena mobilizacija dveh letnikov rezervistov.

Povratek g. Pašića.

Beograd, 3. septembra. (B) Predsednik vlade kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev g. Nikola Pašić je odpotoval iz Evian-les-Bains v Pariz.

Ravnotežje v proračunu.

Beograd, 3. septembra. (B) Minister za finance dr. Stojadinović je večeraj izjavil, da mu je uspelo napraviti v proračunu za leto 1923/24 ravnotežje. To ravnotežje je zagotovljeno s pomočjo izrednih davkov, pristojbin in tarifov. Proračun se bo predal finančnemu odboru 10. t. m., finančni odbor pa ga bo začel takoj proučevati, tako da ga bo narodna skupščina še v tem zasedanju mogla rešiti.

Beograd, 3. septembra. (B) Na seji zastopnikov ministrstva financ in ministrstva za poljedelstvo in vode je bil za ministrstvo poljedelstva odobren proračun za leto 1924 v znesku 240 milijonov dinarjev.

DRUŠTVO NARODOV.

Ženeva, 3. septembra. (K) Danes dopoldne se je otvorila seja Društva narodov. Otvoritveni govor je imel japonski delegat baron Iši, ki je naglašal, da napreduje Društvo narodov počasi, toda stalno. Popoldne je bila volitev novega predsednika. Izvoljen je bil s 24 glasovi Kubanec De Latorriente.

Zadnja poročila o potresni katastrofi na Japonskem.

(Glej tudi brzojavna poročila na 2. str.)

San Francisco, 2. septembra. Reuterjev urad poroča: Strašen potres je opustošil velik del Japonske. Mesto Yokohama je popolnoma uničeno, ravno tako tudi večji del glavnega mesta Tokija. Žrtev je na desettisoče.

San Francisco, 2. septembra. Glavno mesto Japonskega cesarstva Tokio gori. Vsed potresa se je porušilo veliko število hiš. Opustošeni so skoraj vsi prekopi. Ogromno število ljudi je ranjenih. Mesto obdaja požar z vseh strani.

San Francisco, 2. septembra. (K) Po poslednjih vesteh iz Tokija je vsled potresa razbitih več vlakov, ki so vozili proti Tokiju. V Yokohami se je pojavil ogromen morski val, ki je povzročil strašno škodo in ki je poplavljal mesto in dokončal delo, ki ga je začel potres. Osaški listi pravijo, da je cesarska palača zgorela. Katastrofa je zadela skoraj vse mesto izvemši mestni del Šibo.

New York, 3. septembra. (K) »Associated Press« javlja iz Yokohame, da je vse mesto v plamenu. Mnogo oseb je zgorelo.

Osaka, 2. septembra. (K) Potres je trajal šest minut. Telefonska proga Tokio-Osaka je porušena. V Tokiju, Yokohami in Jokusuki je škoda ogromna.

Osaka, 3. septembra. (K) Cesarska palača je ometa. Glavno mesto Tokio je porušeno, razen okraja Ušigona, del Košikave in skoraj vsega dela Jot-suje. V Osakusi in Jokusuki ne stoji nobena hiša več, vse je v ruševinah. Otok Kimakusa in svetli otok Ošima sta pod vodo. Cesarska palača v Nikuku je malo poškodovana. Prebivalci so pobegnili v palačo. Od diplomatskih zastopnikov in od inozemcev, ki žive v Tokiju, manjka vsaka vest. Število mrtvih v Yokohami se ceni nad 100.000. Ognjenik na otoku Ošimi deluje neprestano.

San Francisco, 2. septembra. (K) Iz Tomioka poročajo: Prestolonaslednik - regent Hirohito in vsa njegova rodina so oteži 700 oseb je mrtvih. Posebno mnogo ljudi je utonilo v morskem valu, ki se pojavlja skoraj pri vsakem potresu.

Tokio, 2. septembra. (K) Ob strašnem deževnem naliivu so se ves dan ponavljali potresni sunki. Posebno močan je bil potres okoli ugaslega ognjenika Fuje. Prebivalci Yokohame so zbežali na ladje, ki so zasidrane v pristanišču. Brzojavne proge na severovzhodnem Japonskem so pokvarjene. Železniški promet med Osako in Tokijem je zelo nereden.

Radić v Londonu.

London, 3. septembra. »Sunday Times« prinaša razgovor svojega dopisnika z Radićem. Radić je v glavnem izjavil, da ni Habsburgovec, mora pa priznati, da so bili Hrvati mnogo srečnejši pod bivšo dvojno monarhijo, ker so sedaj izgubili svoj parlament, policijo in vojsko in se morajo pokoravati srbskim zakonom. Radić je dalje rekel, da je prišel v London, da brani stvar svoje dežele in da bo zahteval od Društva narodov naj napravi konec uzurpaciji beograjske vlade. Radić pravi, da so Hrvati pripravljeni sprejeti kako Unijo s Srbijo, toda hrvatski narod je sklenil, da se bori za svoje pravice. Za Radića beograjski zakoni ne obstoje.

NOVA ŽELEZNIŠKA TARIFA.

Beograd, 3. septembra. (B) Nova železniška tarifa stopi v veljavo 15. t. m. Po odredbi ministra za promet se bo v Hrvatski in Slavoniji kot vozarina za 4. razred plačevala polovična vozarina 3. razreda.

Današnje prireditve.

V Ljubljani:
Drama: »Kar hočete.«
Kino Matica: »Mala Dagmar.«
Kino Ideal: »Resnica.«
Kino Tivoli: »Samo za zakonske može.«

Nočna lekarniška služba v Ljubljani:
Tekoči teden: Lekarna Trnkoczy na Mestnem trgu in Ramor pri glavnem kolu dvorcu.

Pariško mnenje o grško-italijanskem konfliktu.

Od našega stalnega pariškega dopisnika.

Pariz, 3. septembra. (P) Strašna vest o krvavem dogodku ob albanski meji je udarila v tukajšnje kroge kakor strela z nekega oblačnega neba. Rimsko poročila vladnega tiska povzročajo vtis, ki sta ga dobila angleški in francoski poslanik o priliki obiska pri italijanskem ministrskem predsedniku. Optimizem je trenutno lokaliziran. V tukajšnjih italijanskih krogih prevladuje mnenje, da je treba sedaj temeljito jasnosti. Grška mora, tako se govori, neodvisno od zahtev g. Mussolinija pokazati svojo jasno izraženo dobro voljo, delati napram Italiji lojalno in vsakih zahrbtnih namenov očisto politiko. Rim ne more mimo gledati, kako se v vzhodnem Sredozemskem morju razvija neke vrste propaganda, ki bi utegnila postati Evropi nevarna. Zločin da se je izvršil na predvečer zasedanja, ki je imelo razpravljati o pravi in morali ne samo med posamezniki, temveč tudi med narodi. Dejanje ob albanski meji ni čin posameznikov, ampak izhaja iz razpoloženja, ki ga nikdo ni skušal udušiti. To ni bil obupni čin zatiranega naro-

Štanovanjska mizerija in učiteljstvo.

Po dvomesečnem oddihu se vrača učiteljstvo zopet na svoja službena mesta. Stariši mu bodo izročili svoje najdražje — svojo deco — njih up in hkrati ponos in bodočnost naroda. Vzvišena in plemenita naloga je dana učitelstvu: vzgajati to deco v dobroti, ljubezni, poštenosti, pridnosti, poštenju, vestnosti itd.

Ta naloga gotovo ni lahka ter zahteva celega človeka, idealnega delavca na šolskem polju. Narodu pa ne zadostuje le delo med šolskimi stenami, upravičeno zahteva od učitelja, da se udeležuje prosvetno tudi zunaj šole.

Ali mu je pa narod hvaležen za vse njegovo delo in poštenost?

Javna tajnost je, da živi naše učiteljstvo naravnost bedno življenje. Dom učiteljev je reven, premnogi gladujejo in žive v najskromnejših razmerah. In kdo je temu kriv?

Naše oblasti v prvi vrsti, ki mu nalagajo vsemogočno prosvetno delo, ne ozirajo se pa pri tem niti najmanj na njegov socialni položaj. Učiteljstvo je navezano le na pičlo odmerjene dohodke in se mora boriti z vsemi silami za svoj obstoj. Poleg mizernega gnotnega položaja ga ovirajo še neznosne stanovanjske razmere.

So kraji in teli ni malo, kjer ne dobi učitelj (ica) niti skromne sobice, da bi si po napornem delu odpočil. Temne vlažne beznice se jim odkazujejo za stanovanja po kmečkih občinah, kako pa skrbne nekatere mestne občine v tem oziru za svoje učiteljstvo je naravnost škandalozno. Zahtevajo ga na službena mesta, a ne vrstajo, ali imajo hrapavo in stanovanje. Kako brezsrčno postopajo mestni krajni šolski sveti z učitelstvom naj osvetljuje sledeči slučaj.

V mestu N. na Dolenjskem je proslila učiteljska družina radi šolanja otrok. Ker pa točasno ni bilo dobiti stanovanja, je bila prisiljena prositi višji šolski svet, da ji dovoli ostati na starem službenem mestu toliko časa, da se dobi v mestu za družino primerno stanovanje. Predsednik kr. šol. sveta pa je zahteval nastopiti službo ali resigni-

da, temveč edino izraz imperijalističnih nakan. (Po grškem filjasku v Mali Aziji pač atenska vlada ni imela prilike, baviti se z imperijalističnimi načrti, zlasti ne zato, ker ima Gonatasova vlada urejevati ruševine izgubljene vojne. To je le v domišljiji pogreta fraza gotovih krogov. Ured.)

Trenutno je vsa pozornost Qual d'Orsay-a usmerjena v grško-italijanski konflikt. Umor ni samo zadeva Italije, ampak veleposlaniške konference, v čije službi so bili umorjeni delegati. Računati je v kratkem s kolektivnim nastopom sil. Splošno je tudi mnenje, da se bo notranja kriza Grške tako poostрила, da se trenutno še ne more presoditi njene učinkovitosti. Stojimo pred velikimi dogodki. O namerah in ciljih grške vlade se more sedaj samo ugibati, ker kroji o tem zelo diferentne vesti. Vsekakor se je v zadnjem času omiljena napetost med Francijo in Grško zopet poostрила, vendar pa je upati, da vojaški diktatorji Grške ne bodo v notranji politiki delali nesmiselnih eksperimentov.

rati na službeno mesto. Ko je družinski oče izjavil, da službe ne more nastopiti, mu je predsednik kr. šol. s. nasvetoval tako stanovanje, katero je označil celo malo izbirčni stanovanjski urad za neprimerno in bi je marsikdo še svojemu psu ne privoščil. V mestni hiši pa, ki je bila zidana izključno za mestne uslužbence, se oddajajo obširna stanovanja advokatom, da odvarjajo v njih svoje pisarne.

Radovedni smo, kakšno stališče bo zavzel v tem oziru višji šolski svet ali bo pristal na šikane krajne šolske oblasti, ali bo vzel v zaščito učiteljstvo, ki nadvse vestno vrši svoje dolžnosti v šoli in izven nje.

Gospodje, od učiteljstva zahtevate, da se pravzaprav žrtvuje svojemu narodu, da mu daruje vse svoje življenjske sile, ne skrbite pa čisto nič za njegovo eksistenco! Ali je tako moderno reševanje socialnega vprašanja?

Sveta dolžnost bi bila, da v tem oziru store energične korake in zastavijo ves svoj vpliv na merodajnih mestih učiteljska društva, ki so v prvi vrsti poklicana, da ščitijo svoje članstvo pred takim brezsrčnim postopanjem. *Fraz in papirnatih resolucij je zaenkrat dovolj, hočemo dejani!*

Organizacija NRS.

— Opozorilo vsem krajevnim organizacijam NRS. Z današnjim dnem smo poslali na vse kraje organizacije: 1. članske izkaznice s Pašičevo sliko; 2. imenik članov, ki ostane pri kraj. org.; 3. pristopne izjave; 4. kuverte z naslovom na glavno tajništvo. Krajevne organizacije prosimo, naj zamenjajo stare članske izkaznice z novimi s Pašičevo sliko. Člani sami naj se pobrigajo, da se bo to čimprej zgodilo. Pri zamenjavi članskih izkaznic naj volijo krajevni odbori točno evidenco ter naj se poslužujejo svoje tekoče številke. Kakor hitro bo zamenjava gotova, naj to javijo krajevnim odborom. Opozorjamo vse tiste kraj. organizacije, kakor tudi zaupništva, ki nam še niso poslala »Be-eksemplarjev, naj to čimprej stori, če hočejo imeti besedo na strankinem zboru, ki se bo vršil začetkom oktobra. Člani naj pazijo na nove članske izkaznice, ker se bodo vdrigle samo v izrednih slučajih izdajale. Za pojasnila naj se obračajo člani po krajevnih organizacijah na Glavno tajništvo. — Glavno tajništvo.

Zvonimir Kosem:

Gospod Marko pripoveduje.

Kadarkoli se je spomnil na tisto lepo južno mesto in na morje, se je spomnil tudi na osla. Tako živo ga je videl pred seboj, kakor da se je vse to zgodilo včeraj, a ne pred dolgimi desetimi leti, ko si je gospod Marko ob morju zdravil revmatizem. Lep osel, z dolgimi migajočimi ušesi in običajnim čopastim repom; pase se pod oknom Markove sobe, na zaprašenih traticah ob hiši in riga, riga... zjutraj, opoldne, zvečer in še ponoči... točno vselej, kadar sedi gospod Marko pri zajutruku, obedu in večerji in kadar leži k počitku... poleg tega pobrcavanje ob plot (gospod Marko pri poobedku)... in zopet riganje... in potem (gospod Marko se odpravlja na sprehod) glavo k dom, zadnje noge kvišku... v diru proti morju — še v diru rijačo, na vse strani pobrcujoč! — in od morja po kameniti planici za mestom nazaj proti domu...

Vse polno oslov! Ob morju siva vrsta, nepregledna truma dvigajočih se uhlev in zamahujočih čopastih repov; in potem naenkrat povzdignjenih tisočernih opih glav, širok zavez, in —

»I-a, i-a, i-a!«
Enoglasno, kakor na povelje, preslišljivo, zateglo. In še enkrat:

»I-a, i-a, i-a!«

Dokler se ne zgodi neka čudovite-

ga: visoka jadrnica s širokorazpetimi belimi jadrni se približa obali; z jadrnice pa stopi na obal mladenka, lepa kakor solnce. Mirno stopa, s smehljajočimi se lici in bleščajočimi očmi. In obstoji in samo roko dvigne — sive trume, migotajočih uhlev, nikjer več. Na vse strani sama zlata bleščava neba in morja, mesto in obal smehljajoča, vesela, petje, godba, valovanje pester množice, med to množico pa gospod Marko in lepa mladenka z jadrnice... kakor dva otroka se sprehajata ob morju in sta srečna, izmed vse množice najsrečnejša...

A ne sanja, Marko, pripoveduj!

»Veste, vse to je bilo res, prav res!« puhne gospod Marko dim iz uš, otrne z mezinem pepel svoje dogorevajoče britanike, pogleda nas zbrano družbo za mizo od prvega do zadnjega s svojimi majhnimi, iz tolstih lic mežikajočimi očmi, in ko vidi, da so čaše prazne, pokliče vnovič vina na mizo. »Vse res, škranjčki moji zlati... eh! Če pravim, da sem bil takrat zaljubljen, jaz, gospod Marko, ki sem si stavil za življenjski cilj, da se ne zaljubim nikoli, pa če me stane to glavo, potem veste, da sem preživel tistikrat takorekto popolnoma novo epoko svojega življenja...«

»A v koga zaljubljen, Marko? Pa ne v tistega prijaznega dolgočasa, o katerem pripovedujete?«

»Salamenski fantje, ali boste tiho!« treščil gospod Marko s svojo kocinasto roko po mizi, da odskočijo čaše in se muhe prestrašeno razbegnejo s častiljivih pleš častiljive družbe. »Mir, si-

Iz prosvetnega življenja.

PREDSTAVE V NARODNEM GLEDALIŠČU ZA ČASA ILL. LJUBLJANSKEGA VELESEJMA.

V torek, dne 4. septembra se igra v dramskem gledališču sijajna Sekspirjeva komedija »Kar hočete« v Oton Zupančičevem prevodu. V tej petdeljanski igri nastopi velik del našega ansambla in je igra koncem sezone 1923—24 bila deležna največjega uspeha. Pri predstavi sodeluje tudi godba, ki svira komade, katere je komponiral za to delo naš operni kapelnik Balatka. Komedična opera »Sevski brivci« se poje v sredo, dne 5. septembra v našem opernem gledališču. Zasedba je prvovrstna. V vlogi Rosine gostuje priznana pevka g. Tinka Wesel-Polla, članica zagrebške opere. Brivca poje g. Levar, grofa Almavivo g. Kovač, učitelja glasbe Basilijs g. Betetto, Rosinina varuha Bartola g. Zupan in Fiorella g. Pugelj, služabnike Bartolove pa: Smolenska, Banovec in Pugelj. Delo je našudiral kapelnik Neftal, režiral g. Sevanjanov. Opera je dosegla pri nas največji uspeh. Vstopnice pri dnevnih blagajni v operi od 10. do 12. in od 3. do 5. ure ter zvečer pol ure pred predstavo.

Poročilo V. redne gerentke seje Trboveljskih

29. avgusta se je ob 4. uri popoldne vršila peta redna seja gerentskega sveta v občinski pisarni s sledečim dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika zadnje seje. 2. Dopisi in prošnje. 3. Pragmatika. 4. Slučajnosti. Zapisnik zadnje seje se vzame z zadovoljstvom na znanje.

Ponudba g. Orešnika se da gospodarskemu odseku v pretes. Načeloma se sprejme ofert živinogredarstva, in se sklene, da se istega stalno namesti, če se najde zanj primerno stanovanje. Ugodi se prošnji občinskega sluga Beliharja za nabavo enega para čevljev in ene uradne čepice. Odbije se pa prošnja g. Arčuna, da bi mu občina povrnila stroške v znesku 5870 kron, katere je imel pri zidavi škarpe na meji svojega posestva in občinske ceste, ker je bila škarpa zidana pred petimi leti. Sklene se, da se popravil cesta od gospe Pravičeve na Polaj. Prošnja g. Jakliča glede prepustitve in prodaje občinskega zemljišča za eno malo stanovanjsko hišico se odda gospodarskemu odseku. Prošnja Drakserja se sprejme v eno leto poskusne službe občinskega redarja. Pomudba Prometne družbe glede nakupa osebnega avtomobila se odstopi gospodarskemu odseku. Sklene se, da stopi občina v krog tožnikov napram Trboveljski prometopni družbi glede plazovja v Hrastrniku, ki ogroža Hrastrniško kotlino, da jo popolnoma zalije. Društvo vojnih invalidov in vdov se nakloni enkratna podpora v znesku 250 dinarjev. Prošnja občinskih revežev za zvišanje podpor se ugodi. V občinsko zvezo se sprejmejo gg. Drnovšek, Čekada, Toman in Arh.

Načeloma se sprejme od personalnega in gospodarskega odseka predlagana občinska pragmatika za občinske uradnike nastavlence, za katero so se občinski nastavlenci borili že nad 20 let!

Sklene se ustanoviti po sprejetju in razglasitvi občinske pragmatike, penzijski sklad za občinske nastavlence.

Stiri in pol ure trajajoča seja zaključil ob pol devetih zvečer gerent s prisrčno zahvalo gerentskim posvetnikom za njih trud in pošteno delovanje, ki ga doprinašajo v blagor trboveljski občini.

KONZULATI V LJUBLJANI.

Gen. konzulat Č. S. R.: Brez št. 8/I.

Francoski konzulat: Ljub. kreditna banka, Dunajska cesta.

Hon. konzulat Belgije: Urad Ljublj. velesennja.

Avstrijski konzulat: Turjaški trg 4/II.

Italijanski konzulat: Zrinjskega cesta 3-I.

Ali ste že obnovili naročnino za 'Jutranje Novosti'?

Katastrofalen potres na Japonskem.

Seismografski aparat Centralnega zavoda za meteorologijo in geodimamiko na Dunaju so registrirali v soboto, dne 1. septembra t. l. katastrofalni potres v maksimalni razdalji 12.000 kilometrov. Registracija sunkov je trajala od 4. do 8. ure zjutraj. Elektivno valovanje je znašalo na Dunaju več kot en centimeter. Delovanje registrirne igle je bilo tako obsežno, da je segala skrajna črta markacije preko roba registrirnega traku. Trak je širok 20 centimetrov. Na ta način niso bili nahušji sunki potresa niti registrirani. Ta potres je največji, odkar jih merijo s seismografskimi aparati dunajske opazovalne postaje. Po poročilih, ki so prispela iz San Franciska, je trgovsko mesto Jokohama popolnoma uničeno.

Shanghai, 2. septembra. (K) V Tokiju in Jokohami je poginilo nad 100.000 ljudi. Arzenal v Tokiju je zletel v zrak, pri čemer je bilo ubitih več tisoč oseb. Mesto Atamo je popolnoma porušeno. Tukaj je okoli 700 žrtev. Mesto Ito pa čisto uničeno vsled naglo narastlega morja. Valovi so poplavlili vse mesto in porušili hiše. Pri Sasaki se je sesul predor in je pokopal 600 ljudi. Vlada je proglasila nad Tokijem preki sod.

London, 2. septembra. Reuterjev urad poroča iz San Franciska: Mnogo vlakov, ki so vozili proti Tokiju, je bilo uničenih med potresom. Ob obali pri Jokohami se je pojavil strahovit morski val.

Pariz, 3. septembra. »ECHO de Paris« poroča, da so seismografski aparati v Parizu snoci zaznamovali drug potres, ki je bil skoraj ravno tako močan, kakor oni, ki je porušil veliko mesto Jokohama na Japonskem.

Osaka, 2. septembra. (K) V Tokiju je od 15 mestnih delov deset porušeno. Mrlič leže po ulicah na kupih. Števila žrtev še ni mogoče oceniti, je pa vse-kakor nad 100.000 ljudi mrtvih.

ŠTEVILNE ČLOVEŠKE ŽRTE IN MATERIJALNA ŠKODA.

London, 3. septembra. Katastrofalni potres na Japonskem, ki je največji, kar jih zaznamuje do sedaj zgodovina, je povzročil ogromne človeške in materijalne žrtve. Škoda, ki jo je povzročila ta katastrofa na poslopih, zgradbah, prometnih napravah, v pristaniščih, je neprecenljiva. Število človeških žrtev je ogromno.

London, 3. septembra. Kakor poročajo dosedanje vesti iz Japonske, je povzročil potres med prebivalstvom nepopisno paniko. Ljudje so begali kakor iz uma po ulicah, pri čemer jih je mnogo poginilo. Razpadajoče zidovje je pokopalo pod seboj cele množice. Na mnogih krajih so pokopane pod ruševinami cele družine.

POŽAR V TOKIU.

San Francisco, 3. septembra Brezlična poročila iz Japonske poročajo, da je takoj po prvem potresnem sunku, ki je bil naravnost uničujoč, izbruhnil na več krajih mesta Tokio silen požar. Vse mesto je bilo naenkrat v plamenih ter je še vedno zavito v neprodne, goste oblake dima. To je v še hušji meri povečalo paniko prebivalstva ki je postala nepopisna in za mnoge usodepolna. Ljudje so izgubili poslednjo trdnico razuma. Da se preprečijo eventualni ekscesi, plenjenja itd., je bilo nad Tokijem proglašeno obsedno stanje.

NESREČE NA ŽELEZNIŠKIH PROGAH.

Pariz, 3. septembra. Princ regent in njegova rodbina sta se le s težavo

rešila smrti. Cesarjeva palača je postala žrtev požara. Po celi severni Japonski so potrpane vse brzojavne zveze. Veliko nesreč se je tudi zgodilo na progah, ki vodijo v Tokio. Potresni sunki, ki so izhajali nekako iz sredine med Tokiom in Yokohamo, so prevrnili več vlakov, ki so vozili proti Tokiu. Materijalna škoda je ogromna. Na mnogih krajih so pokvarjene proge. Te železniške nesreče so zahtevale brezbrojne človeške žrtve.

VARNOSTNE ODREDBE.

London, 3. septembra. (K) Kakor poroča Reuterjev urad iz Osake, je bilo po vsem Japonskem proglašeno obsedno stanje. Po brezlični vesti s parnika »Korea Maru« je v Jokohami 200.000 ljudi brez strehe in hrane.

Pariz, 3. septembra. (K) Kakor pišejo listi iz New Yorka, so menda zajezili požar v Tokiju, ki je izbruhnil vsled potresa.

Osaka, 3. septembra. (K) Iz Nagoje so poleteli aeroplani proti Tokiju, da pregledajo položaj iz višine in potem točno poročajo. V mesto so odpisali živila in pitno vodo. Parniki so vzeli tisoče beguncev iz Jokohame na krov.

Mesto Jokohama leži na južno-vzhodni obali otoka Nipon in je po svoji leži in gospodarskih predpogojih predstirana centrala vsega japonskega gospodarstva. Otok Nipon je zadela 1. 1896. silna nesreča, ali zdi se mi, da ni bila tako obsežna, kakor sedanja. Takrat je bila prizadeta severna obal. Življenje je izgubilo 27.000 ljudi. Mesto Jokohama se je v izredno kratkem času povzpelo do prve trgovske stopnje. — Zdržilo je prastaro japonsko kulturo z urno napredujočimi pridobitvami zapada. Iz budistične teokracije je nastala pred očmi sedanje generacije moderna ustava Japonska. Prehod od stare puške na kreslo, pa do moderne repetirke se je na Japonskem posrečil v par letih. V Evropi je ta reforma trajala celih 200 let. Pa tudi na gospodarsko-političnem polju je Japonska usvojila vse tekovine zapada. Jokohama je bila pred petdesetimi leti še navadno ribiško selo. Danes šteje okoli pol milijona prebivalcev in je najvažnejše tržišče svetovne trgovine. Mesto je razdeljeno v tri dele: v vzhodnega, kjer se nahajajo evropske banke in veletrgovine, hoteli in klubski lokali. V sredini se nahajajo državna poslopja. Na zapadni strani vidimo tip pravega japonskega mesta. Jokohamski izvoz je involviran predvsem svilo in svilene polfabrikate, čaj, baker, nadalje les in porcelan. Jokohama je nadalje postajališče mnogih paroplovnih družb. Nemško Hamburg-America Line je pozneje odkupila Kingsiu Line. Amerika in Avstralija sta z Jokohamo zvezani po dveh progah.

Novosti iz Primorske.

— Razpust občinskega sveta v Kanalu. Videmski prefekt Pisenti odločno koraka po svoji začitani poti. Na vrsto je prišel občinski svet v Kanalu, ki je bil te dni razpuščen in na njegovo mesto imenovan za komisarja Peternel.

— Mednarodni šahovski turnir v Trstu. V Trstu se je pričela borba za svetovno prvenstvo v šahu. Turnirja se udeležijo poleg najboljših italijanskih šahistov tudi izborni igralci drugih evropskih držav.

— Nesreča z dinamitno patrono. Vsled neprevidnega ravnanja z dinamitno patrono se je težko ponesrečil 10 letni deček Alojzij Škerg iz Saleza pri Nabrežini. Tokel je po nji s kamni in patrona se je seveda razpočila. Drobci so ga težko poškodovali po celem telesu. Prepeljan je bil v tržaško bolnico, kjer se nahaja v nevarnem stanju.

Podpirajte Jugoslovensko Matico.

»Marko, Marko, Marko!«
»Zverine, pa ne ljudje!« zagrmil tedaj Marko hropeč in pridržil svojo široko roko dvignjeno nad krogom svetlih, od muh obletanih pleš, kakor v protest proti nastalemu bučnemu krohotu. »Ne bom več pripovedoval, ako se boste smejali...«

»Pripoveduj, Marko, pripoveduj, lepo te prosimo!«

To je bilo tako: Katika je bila še mnogo bolj zaljubljena vame kakor jaz v njo. Tako čudno so se ji svetile oči, kadarkoli sva se zvečer poslovila... A jaz, tepec, ki mi je bila vedno in mi je še zdaj prva stvar na svetu olika — saj veste, no, kaj bi vam razlagal!

»Žrtvoval si ljubezen oliko, kako-pak!«

»Drugače je bilo, škranjčki moji po-redni, vse drugače... Poslušajte! Sediva tisti večer v somraku sama v moji sobi, na zofi, moja lepa Katika in jaz. Naenkrat postane njej — slabo. Spusti glavo na zofi, težko diha, prsi se ji dvigajo, roke ji omahnejo in tako dalje. »Sežujite mi čevlje, gospod Marko!« reče šepetaje. In sežujem ji rumene čevlječke. A ona: »Oh, gospod Marko, tu me tišči, na prsih — odprite, prosim, da bom lažje dihala!« In jaz, ne bodi len, ji pričnem odpenjati obleko na prsih, kakor mi je bilo ukazano. Odpenjam, odpenjam, in — kakor kuhan rak postajam v obraz rdeč in prsti mi trepečejo. »Se, se!« slišim njen glas, a ko ji pogledam v oči, še pred trenutkom kakor mrtve, vidim, kako se ji izpred napoli zatiskanjenih trepalnic vroče

blešče in smehljaje opazujejo moje kretnje. »Ali vam je že kaj bolje, gospodična Katika?« vprašam, a ne čakam njenega odgovora in odpenjam dalje, vedno dalje, sam ne vem kaj... In se čudim, da ne plane pokonci in mi ne priloži krepke zausnice — Ali tistikrat se je oglašil on in me je rešil.

»Kdo — on?«

»No, on, o katerem vam ves čas pripovedujem. Moj lepi osliček zunaj pod oknom. Tako je zarigal, da še nikoli takega! Enkrat, dvakrat, trikrat, in še in še! Kakor da me bije kdo s polenom po glavi! A jaz — pred seboj belo žensko telo, kakor ga lepšega še nikoli nisem videl v življenju — planem kvišku, ljut, besneč, drvim po stopnicah navzdol, ven na trato, pograbim dolg oklek in udri po ubogem sivku, ob plot privezanem, da so me roke bolele. Ko se vrnem nazaj v sobo, ni Katice nikjer več. Takrat se mi je vse zjasnilo. In pomislite moje budalosti! Namesto da bi potrkal na njena vrata, grem v krčmo in se napijem gostega črnega vina do nezavesti... Drugi dan sva se srečala na ulici; ne pozdravila, ne pogledala me ni; visoka in hladna je šla mimo mene, kakor mimo tučja, ona, ki je še dan prej ležala ob mojih nogah... In imela je prav!... Jaz pa sem še tisti dan pospravil svoje kovčke in jih vzel na parnik... Pa pijmo, povesti je konec — trčite z menoj, fantje moji, na moje zdravje!«

In na zdravje tvojemu rigajočemu rešitelju, Marko, ha-ha-ha!

MALI OGLASI:

Cena oglasom do 20 besed Din 5.—; vsaka nadaljna beseda 25 para, z davščino vred.

Kompanjona

Na novo tovarno v večjem mestu Slovenije, s kapitalom Din. 500.000.— se sprejme. Jako dobičkanosno, brezkonkurenčno podjetje. Lastno tovarniško poslopje z vsemi stroji dogotovljeno. Ponude pod „Nova tovarna“, na Aloma Company, anončna družba, Ljubljana, Kongresni trg 3.

Izredno neprijetno je,

ako se pri turah in dolgotrajni poti pojavi suhota v grlu. Zato vsak pameten turist in športnik uporablja namesto tobaka in alkohola Wrigleyev žvečilni gumij. General, zastopstvo drogerija „Adrija“, Ljubljana, Šelenburgova ulica.

Elektrarno

Dynamo 8 HP (Gleichstrom 150 Volt) Elektromotor 5 1/2 HP Schalttafel — Automat, žarnice se v obratu, prodaja, Ed. Rak, Velenje.

Službo išče

Rešolvent pripravljalec tečajne obnove šole v Ljubljani, vjaščine že prost, več računstva kot skladiščnik ali kaj sličnega. Ponudbe na „soliden“ na upravo lista.

Moško kolo

dobro ohranjeno, se kupi po zmerni ceni. Ivan Theuerschuh, Tržič.

Žagarija

za žago vencičanko se išče. Plača dobra, stanovanje in hrana. Nastop takoj.

Žaga in mlin

Štirilini kamni ter s strojem za izdelovanje kaše, z vodno silo, skozi celo leto v polnem obratu, v zelo prometnem kraju, 15 minut od želez. postaje, se pripadajočim stanovanjem, event. z zemljiščem in gospodarskimi poslopiji radi bolezniki takoj po ugodni ceni prodajo. Zelo pripravo za lesno trgovino. Podrobna pojasnila daje Ivan Ogorelec, posestnik v Rignem št. 9. p. Dobova pri Brežicah.

Pozor industrijalci!

Kdor želi dobavljati premog iz vlastitih ležišč — se naj takoj odloči kupiti prostostedstveno pravico. Najdena ležišča premoga, mejna na Trboveljska ležišča, nedaleč od kolodvorov. Premog skoro na površju. Cena ugodna. Naslov v upravi.

Priporočila se

konfekcija, krojačnica za dame in gospode po meri, po najmodernejših žurnalih, Brata Brunske, Ljubljana, Židovska ulica 5.

Otvoritev

špecialne zaloge tapetnih izdelkov. — Zima vseh vrst — morska trava — vsi v to stroko spadajoči predmeti. Točno in solidno delo po naročilu in popravila. Se priporoča Rud. Sever, preje Brata Sever, tapetnik in dekorater, Ljubljana, Gosposvetska cesta št. 6.

Stanovanje

ali večjo prazno sobo tudi v okolici išče iz Trsta izgnana družina državnega uradnika. Nujno. Ponudbe na Andrej Skulj, Rosljova cesta 24/II.

Kinoaparati

se prodaja za 5.500 Din. Naslov pri Aloma Company, anončna družba, Ljubljana, Kongresni trg 3.

Suho orlo

se običajno pojavlja pri dolgotrajni hoji, težkem delu in pri strastnem kajenju. Tej neprijetnosti se turisti, delavci in strasten kadilec izogne na ta način, da zveči Wrigley-ev gumij. Generalno zastopstvo drogerija „Adrija“, Ljubljana, Šelenburgova ulica.

Prodaja konja

4 1/2 letnega, svetlo rujavega, coa 15 pesti visokega, izvrstne krvi, ter kobilo, 3 1/2 letno, angleško-arabsko, temnorjavo, plemenite krvi; oba prvovrstna dirkača, brezhibna za vožnjo in pod sedlom. Naslov pove uprava lista.

Lak jahalni škornji

v skoro novem stanju z lesnimi kopiti po primerni ceni naprodaj. Aleksandrova cesta št. 18, pritično desno.

Posestva

od 3 do 175 orolov z grašččinami, žagami in mlini. Posrednik z mesarijem, pekarjem nam in kavarom. Vile takoj po kupu prazne tudi s posestvom. Niše nepremičnine, stanovanja, zakupe, prodaja pisarna Zagorski Maribor, Barvarska ulica št. 3.

V pouk na gosli

sprejemam 8 učencev po lanskolletni enizani ceni. Note za učence brezplačno ali proti malenkostni odškodnini na razpolago. Prijavitelj od 1/3 3 do 1/4 4. Gorupova ul. 3/I levo. Bivši učitelj G. Matice.

Stanovanje

iz dveh sob, kuhinje s pritliklami se zamenja z enakim v središču mesta. Ponudbe pod: „Stanovanje št. 5.070“ na upr. lista.

Celjani!

Poslužujte se krojaške delavnice Matija Stipčič-a v Zavodni št. 40. Solidno delo. Točna postrežba. Cene konkurenčne.

Hisnim posestnikom

plačam 5.000 K mesečno za stanovanje v stari hiši 6 sob s pritiki. v Ljubljani, Dr. Arneja, Ljubljana, Gradišče 4.

Pisalni stroj

skoro nov, dobro ohranjen, znamke Blickensderfer z vidno pisavo napredaj. Istotako motorček 1/10 HP 220 W za isto merni tok in 100 m bakrene 8 G-žice 1.5 mm z gumeno izolacijo. Naslov pove uprava lista.

Dobrosrčnim in premo-

žnim slojem. Invalida družina brez vseh dohodkov, katere oče je invalid z 100%, dela nezmožnostjo, mati pa tudi slaba, brez strehe in brez premoženja, skratka brez vsega, prosi dobrosrčne premožne sloje, da bi ji pomagali, bodisi v denarju, živežu ali obleki, ker so otroci vsi nagi in lačni. Naslov se izve v glavnem tajništvu NRS v Ljubljani.

Mesečna soba

eventuelno s sestanovalko se išče za takoj. Ponudbe na F. K. Kaiser, puškar, Ljubljana.

Klavir

skoraj nov, trditev Lanberger & Gloss. Fino in solidno delo iz predvojne dobe. Ogleda se ga lahko med 13. in 18. uro. Naslov v upravi lista.

Zastopstvo

katerekoli stroke za Štajersko, prevzame večja tvrdica v Celju. Pisarna in lepo, suho, obsežno skladišče pri kolodvoru. Ponudbe na upravo lista.

„Pri Lozariju“

staroznana gostilna poleg cerkve Sv. Jakoba priporoča dobro domačo kuhinjo, prvovrstna vina ter na novourejena prenočišča. Se priporočata. Fr. in Iv. Dolšak.

Prodaja se

8 originalni kitajski kimono iz prave kitajske svile z zlatom vezane, prinesene iz Tientšina. Cena nizka. Naslov pove uprava lista.

Hiša

z Laškem, v dobrem stanju, enonadstropna z lepim lokalom za vsako obit, v središču trga v vrtom se prodaja. Blaž Zupanc, Laško.

Dr. Zaletelj
Ljubljana, Šelenburgova ul. 6
zopet redno ordinira.

Marija Rogelj

Ljubljana, Lingarjeva ulica 4
manufakturna trgovina perila za dame in gospode.
Blago dobro. Cene nizke.

Profesor Zalokar
ordinira zopet
redno od 1/2. do 3. popoldne.

Ivan Zakotnik LJUBLJANA

Dunajska cesta št. 49.
Tel. 379 mestni tesarski mojster Tel. 379
Vsakovrstna tesarska dela, moderne lesene stavbe, ostrežja za palače, hiše, vile, tovarne, cerkve in zvonike; stropi, razna tla, stopnice, ledenice, paviljoni, verande, lesene ograje i. t. d.
Gradba lesenih mostov, jezov in mlinov.
Parna žaga. Tovarna furnirja.

Pravi tržaški bičevniki

iz pristnega koprivovega lesa, navadne, pletene, politirane, močne (turmanske itd. se dobi v vsaki množini).

Vzorci so razstavljeni sedaj na Ljubljanskem velesejmu paviljon „E“ št. 108.

Se priporoča
Prva jugoslovanska tvornica bičevnikov OGRIN & PERIČ
Laverca pri Ljubljani (Slovenija.)

Eau de Cologne Louis XIV.

se odlikuje posebno s svojim finim ugodnim, osvežujočim vonjem, ter se porablja kot parum in z izrednim uspehom za negovanje obraza in telesa. Cena 1 l Din. 150 1/2 l Din. 80. Steklenico je prinesli seboj.

Uran-Parfumerija
Ljubljana, Mestni trg 11.

„PRI NIZKI CENI“ IGN. ZARGI

Ljubljana, Sv. Petra cesta 3

Nudi cenj. odjemalcem veliko izbiro potrebščin za krojače in šivilje. Krasna izbira vol. površnih jopic, jumperjev, ovijač, rokavic, nogavic in raznih zimskih potrebščin. Moško, damsko in otročje perilo. Velika izbira raznih kravat po priznani najnižjih cenah.

Na debelo!

Na drobno!

Teodor Korn, Ljubljana, Poljanska cesta 8

se priporoča cenj. občinstvu za izvrševanje vsakovrstnih kleparskih in vodovodnih inštalacijskih del ter za pokrivanje streh. Vsa stavbinska in kleparska dela v priznani solidni izvršitvi. — Proračuni brezplačno in poštino prosto. — Popravila točno in po najnižji ceni. Pločevinasta ambalaža kakor kante za firnež, olje, bencin, doze za barve, kandite in konzerve.

Oglasi v „Jutranjih Novostih“ imajo uspeh!

„ADRIJA“

mednarodna transportna in komisijska družba z o. z. LJUBLJANA, Dunajska cesta 31.

Maribor.

Rakek.

Jesenice.

Naslov za brzojavke: Adrijasped.

Tekoči račun: „Zadružna gospodarska banka“. — Telef. Interurb. 721.

Mednarodni transporti — prevoz vsakovrstne robe — vskladičenje robe — komisija — carinsko posredništvo — transportno osiguranje — zbirni promet na vse strani — prekomorski transporti.

Zastopstva in zveze v vseh večjih trgovskih centrih tu- in inozemstva

„OLEUM“ D. Z. O. Z. INDUSTRIJSKA TRGOVSKA DRUŽBA LJUBLJANA

PISARNA: Pred Škofijo 1 (vis-à-vis magistrata) — SKLADIŠČA: Cesta na južno železnico 7

PAVILJON „E“ — PROSTOR 24

Utemeljeno god. 1881.

AND. JAKIL tvornica koža i cipela d. d. - Karlovac

Brzojavi: Jakil - Karlovac. - Telefon: pisarna 70, tvornica 50, stan 118. - Podružnice: Zagreb, Gundulićeva ul. 20, Ljubljana: Rimska cesta 13, Beograd: Skopljanska ul. 3.

Proizvadjia:

Vaches džonove u poluticama :: Vaches krupone :: Okrajine :: Vratove :: Tabanice (Brandoline) :: Teletinu žutu i crnu :: Kravine žute :: Kipse cugovane :: Boxcali. Solidna kvaliteta. — Cipele muške, ženske i dječje iz boksa u svim bojama, teletine i kravine. Moderne, američanske i obične radničke (bakandže). Elegantna izrada iz čiste kože.

Paviljon „J“ 394.

TOVARNA VERIG d. d. v Lescah pri Bledu

Lesce pri Bledu (Slovenija).

Električno varjene verige in kovane verige do 30 mm debelosti členov. Amer. verige brez varitve do 6 mm debelosti členov in vsi v to stroko spadajoči predmeti v prvovrstni izvedbi.

Specijaliteta:

Ladijske, žerjavske in kalibrirane, preizkušene verige za škrpce, dvigala in železniške varnostne naprave.

Paviljon F

Naslov za brzojavke: Veriga, Lesce.

III. VZORČNI VELESEJEM V LJUBLJANI od 1. — 10. septembra 1923.

Koja 176.

Konfekcijska industrija DRAGO SCHWAB Ljubljana, Dvorni trg 3.

Priporoča svojo bogato zalogo vsakovrstnih oblek za gospode in dečke, nadalje površnike, zimnike, raglane, dežne plašče, usnjene suknjiče auto čepice itd. po konkurenčnih cenah. — Specijalna zaloga angleškega in češkega sukna. — Perilo, modni in športni predmeti.

Razstava lastnih izdelkov na Ljubljanskem velesejmu od 1. do 10. septembra 1923 (paviljon „I“ št. 407).

„Buddha“ (čajne mešanice) v srebrnih zavitkih. „Tea Import“, d. z o. z. Ljubljana, Sodna ulica št. 2.

PAVILJON H št. 322.

Izdaja in tiska »Zvezna tiskarna in knjigarna« v Ljubljani.

60letnica Narodne čitalnice v Kranju.

(Izvirno poročilo Jutranjim Novostim.)

g. Kranj, 8. septembra.

Gorenjska metropola, naš starodavni, s kolikor Kranj, je proslavil danes v svojem obzidju 60letnico svoje prve narodne organizacije — Narodne čitalnice. Vrh kranjski meščani so se na ta radosten dogodek temeljito pripravili in funkcijonarjem čitalnice gre predvsem zasluga, da je dobila cela proslava z odkritjem Jenkove spominske plošče svoje vzvišeno obležje.

Ze na predvečer — v soboto — je prispelo v Kranj mnogo zavednih rodoljubov, zlasti pa so prihili oni Kranjci, ki so jih raznovrstne razmere oddaljile od rodnega mesta. V soboto zvečer se je vršil v prostorih Narodne čitalnice slavnostni občni zbor, ki mu je v odsotnosti predsednika g. Makso Focka predsedoval agilni podpredsednik g. Franoj Sirc. Zborovanja se je udeležilo nad petsto zborovalcev, najmanj sto oseb pa je moralo oditi, ker ni bilo več prostora. Uvodoma je pozdravil g. predsednik zastopnika vlade g. okrajnega glavarja Jos. Žnidarčiča, nadalje častne člane: gg. župana Cirila Pirca, veleindustrijalca Vinko Majdiča, bivšega župana Ferdo Polaka, okrajnega nadzornika dr. Vilko Rusa, prof. Makso Pirnata, dr. Edvard Šavnika in zastopnika ljubljanske univerze profesorja Karla Ozvalda. Svoje delegate so poslali tudi Jugoslovenska gasilska zveza in gasilske okoliške župe ter cela vrsta kulturnih društev.

Predsednik zborovanja je nato podal sliko delovanja Narodne čitalnice kranjske v zadnjem desetletju s posebnim oziranjem na pogajanja za koroško premirje, ki so se vršila v dvorani čitalnice. Tajnik čitalnice g. Franoj Stirn je nato prečital nad sto brzojavnih pozdravov. Z burno pozdravljenim predlogom naj se odpošlje Ni. Vel. kralju Aleksandru brzojavni udanostni pozdrav, je zaključil predsednik slavnostno zborovanje.

Predstava »Kralj in Betanovi« je izpadla tako moralno, kakor tudi gmotno nadvse pričakovano dobro. Tudi ni motila okolščina, da je g. Skrbinšek, ki imel igrati vlogo kantorja, v zadnjem hipu odpovedal svoje sodelovanje. Iz zadrege je pomagal g. prof. Vavclav Držaj, ki je žel za svojo izvrstno kreacijo vse priznanje.

NEDELJSKA PROSLAVA.

Ze v ranih urah je bilo opaziti po kranjskih ulicah več vrvenja. Z jutranjim ljubljanskim vlakom je prispelo mnogo udeležencev, med drugim tudi železničarska godba in Slov. tesarsko in zidarsko društvo z zastavo, ravno tako tudi ljubljanski Sokoli s svojimi praporji. Okoli 11. ure se je pričelo pri Narodnem domu formiranje spreveda. Pred mestno hišo se je zbralo mnogo občinstva, da si ogleda spreved. Ulice, po katerih se je spreved premikal, so bile vse v zastavi. Pred zelo okusno okrašenim mestno hišo je bil pripravljen govorniški oder.

Ob zvokih železničarske godbe se je začel ogromni spreved premikati v smeri proti Rožni ulici, kjer se nahaja hiša, v kateri je izdalil Simon Jenko svojo pesniško dušo. Na čelu je korakalo pet Sokolov-praporščakov. Sledili so Sokoli gorenjske župe. Polnoštevilno je bil zastopnik kranjski Sokol. Pester je bil pogled na strumne Sokolice, ki so prikloakale v dveh znatnih kolonah. Sokolice so sledili delegatje Slov. zidarskega in tesarskega društva s svojo zastavo.

Po presledku se je pojavila častitljiva, stara zastava Narodne čitalnice in njena nova naslednica. Obe ozaljšani. Videti je bilo, kako so Kranjci s ponosom gledali na dragoceni simbol trdih

bojev v davni in bližnji preteklosti. V spremstvu čitalnične zastave je bilo še deset zastav raznih kulturnih društev, med drugimi tudi zastava kamniške čitalnice.

Najlepša skupina v sprevedu so bile brezdvomno v narodnih nošah. Končno so sledili zastopniki raznih oblasti in kulturnih društev, spreved pa je zaključila dolga vrsta občinstva. Spreved se je ustavil v Rožni ulici, kjer je bilo na fasadi Wendlingove hiše vse pripravljeno za slovesno odkritje Jenkove spominske plošče. Ko se je pojavil slavnostni govornik, kranjski rojak g. profesor Makso Pirnat v okvirju malega okna, je zavladala tišina... Govornik je v sijajnem in pesniško zasnovanem govoru povedal med drugim to-le:

»Ljubi rojaki in rojakinje! Mesto Kranj se ponaša z lepo preteklostjo. Ob tej priliki je na mestu, da vzbudimo spomine na slovensko literaturo. Leto 1808 je bil rojen v bližini te hiše dr. Janež Bleiweis, mož, ki mu slovenski narod veliko dolguje. Tu v bližini je bil rojen Ivan Puhar, kaplan in učenjak, odlični sozajaditelj na polju fotografije. Bil je celo dopisujoči član pariške akademije znanosti. V bližini Majdičevega mlina je tekla zibelka Valentinu Mandelju. In Prešeren? On je prišel v Kranj umirat... Na lepem Sorškem polju, v malem Podsmrečju, je bil v revnih razmerah rojen naš veliki pesnik Simon Jenko. Mati se je trudila noč in dan s težkim delom, da je mogla preskrbeti svoje otroke. In tako je sijalo v Jenkovo mladost ljubeče srce njegove matere...

V šolo je hodil v Smlednik, pozneje pa v Kranj. Tu sta se našla dva odlična sošolca: hodoči pesnik Simon Jenko in skladatelj Davorin Jenko. Pozneje je prišel v Novo mesto, v dolenski središče, kjer so študirali naš klicarji Kette, Trdina in pozneje tudi naš Zupančič. Tu je bil Jenko pater Nikolaj dober tovariš in vzgojitelj. Iz tiste dobe datirajo morda najlepše vzpodbude, ki jih je pesnik sprejel v svojem življenju. Študirala sta skupaj in se navduševala za narodne ideale. V Novem mestu je našel Jenko odlične prijatelje: Vavclava Brila, Valentinu Zarnika, Valentinu Mandelja in Josipa Stritarja... Duša vseh je bil Jenko. Po osmi šoli je povedla usoda Jenka v Celovec in na Dunaj, kjer je našel stare znance.

Bilo jih je ganljivo videti, kako so se sestajali, kadar je prispel iz Celovca denar, prispevek dr. Janežiča za njihov »Glasnik«. Po dovršenih študijah je vstopil Jenko pri kranjskem notarju Stermanu v službo. V tistem času je položil temelje kamniški čitalnici. To je bila doba pesnikovanja, trudapolnega dela v javnem življenju.

Tu, v tej hiši, je na dan sv. Lukeža v l. 1869 zatisnil Simon Jenko svoje oči. Dedščine ni bilo po njem. Ostala pa nam je ogromna dedščina njegovih pozorj. Jenko je bil pesnik ljubezni, rodoljuba in lepote slovenske zemlje. Ljubil je, kakor ljubi pošten fant. Tako je tudi pel. Bil je velik rodoljub, in to njegovo rodoljubje je vili v svojo pesnitev o iskanju Samovega grobišča. Da bi se napil ljubezni, je stopil ob obalo Jadrana. Tako je nastala njegova večnolepla pesem Jadransko morje. Pel je tudi bridko pesem preteklosti: »To je naša zgodovina, kako rod za rodom gine...« V svojih pesnitvah je opisoval lepoto sorškega polja. Ob Savi se je spomnil, da teče proti jugu. In ji je naročil, naj pozdravi južne brate. Ob pogledu na razvalino je zapel o minljivosti vsega. Cvetlice je vpletal v svoje pesmi kot simbol ljubezni. Stritar ga je pravilno

ocenil: Poje, kakor mu velevalo čustva. Pod skorjo »trdega Gorenjca« je živel mehka duša, zlato srce. Jenkova pesem je bila vesela, mehka, kakor zvonjenje Ave Marije, prožno kakor tok Save, zopet sunkovito, kakor jadranski valovi, in pa dehteča, kakor šopek deklet... Bil je mož v pesmi in v življenju. Dobra duša, družaben, včasih nekoliko zbadljiv. Satirik. To je bil Jenko. Svojo mater je ljubil tako goreče, da ji je vsakokrat prinesel »židan robec«... Pogledimo se v življenje in delovanje tega moža. Pojdimo vase, tako, kakor bo v tem trenutku padla črna zavesa raz ploščo, tako odkrijmo tudi svoje zavesa, da bomo boljši, celi značaji in vestni izvrševalci dedščine velikega pesnika...

Govor je napravil silen vtis. Trikratni »Slava-klic« Simonu Jenku je na poziv govornika razvnela tišino. Nato je padla zavesa. Nad vratmi se je zablestela priprosta marmornata plošča s sledečim napisom:

V TEJ HIŠI JE UMRLO

DNE 18. OKTOBRA 1869

SLOVENSKI PESNIK

SIMON JENKO.

OB 60LETNICI NARODNE ČITALNICE
POSTAVILO MESTO KRANJ 2. X. 1923.

Kot zastopnik društva slovenskih leposlovcev in Slovenske Matice je spregovoril raz okno književnik g. Ivan Zorec par kremenitih besed. Nato je pevski zbor Narodne čitalnice zapel pretresljivo lepo pesem: »Umril je mož...«

Spreved se je nato pomaknil iz tesne Rožne ulice po glavni ulici pred mestno hišo. Na oder je stopil župan g. Ciril Pirc, ter je v ognjeviti besedah pozdravil vse, ki so se prišli klanjat velikima duhovoma naših slavnih poetov. Danes je čitalnica stara 60 let, toda njen duh, duh Prešernov in Jenkov, je v njej svež in mlad. Proroške besede na nagrobem spomeniku Simona Jenka so nas navdale z upi na boljšo bodočnost. Svoboda nam je padla v naročje, kakor zrelo jabolko. To je zasluga Belega orla, ki nas je osvobodil. Kralj Aleksander naj živi. (Burni vzkliki občinstva kralju.)

Godba je intonirala državno himno, pevski zbor pa je zapel »Jadransko morje«. Krasen pogled je nudila skupina belih deklet, ki so pritrjevale na udeležene zastave lipove vence z narodnimi traki. Posebna počastitev pa je bila namenjena stari zastavi Narodne čitalnice. Gospodična Halka Pircova je s kratkim, simboličnim nagovorom razgrnila naroden trak na zastavnem drugu, kjer je zablestel srebrni pas z napisom: »Narodni čitalnici priložnost 60letnice poklonilo narodno ženstvo mesta Kranj.« Pas je izdelan iz samih srebrnih kron. Izdelali so ga gojenci puškarske šole. Nato je defilirali celi spreved pred častljivima zastavama kranjske Narodne čitalnice in krenil proti pokopališču, kjer se nahajata grobova Franceta Prešerna in Simona Jenka.

Na pokopališču je imel spominski govor g. prof. Makso Pirnat. Kakor pri odkritju, tako je tudi na pokopališču podal govornik krasno sintezo vsega, kar pomenijo nam Slovincem ti grobovi. Še enkrat so zadoneli divni akordi slovenske pesmi po groblju, potem pa so se udeleženci razšli.

Ob 12. uri popoldan se je vršil v gostilni Mayer slavnostni banket. Vrsti le so se pomembne in rodoljubne napitnice, viharo je pa bilo odobravanje, ko je predsednik g. Makso Fock prečital pozdravni brzojav Ni. Vel. kralja Aleksandra.

Popoldan se je v prostorih Narodnega doma razvila prav zabavna ljudska veselica in s tem so Kranjci zaključili svojo nadvse uspešno proslavo.

obtežila s tisočeriimi rešenih in nerešenih problemov. Od 20 milijonov tega ljudstva na otoku jih pravi 15 milijonov: »Nemčija naj plača, in sicer takoj! Siliti se pa Nemčije ne sme, drugače ne dobimo ničesar.« Ostali pa pravijo: Nemčija sedaj ne more plačati, ker je ruinirana. Dovolimo ji kot zviti upniki nekaj koncordat.

V odsotnosti ministrov skrbijo poslanci za to, da ne ostane London brez »višjih« senzacij. V minulec mesecu je dala kandidatura Mac Kenna v predmestju City dovolj povič za razne intrige in stave. Liberalna stranka ni doživela brezpomembnega poraza, saj so mnogi stavili na izvolitev bodočega rizičarja zelo visoke vsote. Sedaj se ji nudi vsled darežljivosti enega njenih odličnih pristašev najboljša prilika, po praviti omenjeno pogreško. 27. avgusta zjutraj ob sedmi uri se bo ta gentleman pojavil pri razpotju v bližini Banbury na startu, in sicer radi stave, ki jo je sklenil z nekim konservativnim parlamentarcem iz Spodnje hiše. Pogoji za telesno precej obilnega loda niso ravno lahki: »Gewaltmarsch«, 40 km, v vojni opremi ter s puško in tornistrov. Vojnopravilno je dalo tozadevno dovoljenje. Lahko si je predstaviti veselje kieno - operaterjev in bookmakerjev. Pesem o Banburyjevem križu je postala

Padec števila otrok.

Te dni smo zaznali potom ministrstva prosvete žalostno dejstvo, da je padlo število šolske dece v Srbiji tako zelo, da se bo moralo kakih 100 razredov s prihodnjim šolskim letom ukiniti. Vzroki za ta nenavaden padec v Srbiji so razumljivi in dokaj naravni. Letos stopajo v šolo rojstni letniki 1916 in 1917 torej doba, ko je vojna furija divjala najhujše in ko je bila Srbija že zdavnaj okupirana in po velikem številu domačega prebivalstva zapuščen. Da niso imele rojenice v takih razmerah in okolnostih mnogo posla, je lahko umljivo. Saj se opaža celo pri nas, ko naši kraji niso bili prizadeti direktno po vojni, velik padec šolarjev novincev.

Po naših krajih se je ravno kar izvršilo popisovanje šolarjev novincev torej rojstnega letnika 1916/17. Rezultat je povečini zelo žalosten. Število otrok je padlo povprečno za 30 do 50%. Dobijo pa se kraji, kjer je padec še višji.

Tudi ta žalostni pojav v naših krajih je naraven in somoobsebi umeven. Večina naših mož je bila mobilizirana. Doma so se nahajali le starci in nedorasli dečki, po katerih je pa tudi že segala kruta roka vojne. Število rojstev je moralo znatno pasti. Razen tega je vsled znanih prehranjevalnih in drugih razmer moralo veliko število novorojenčkov v prezgodnji grob. Kar je pa ostalo, je bolehalo in hiralo tako, da sedanji rod ni ne telesno, ne duševno tako čvrst in odporen za vse nevarnosti, kakor so bili prejšnji rodovi. To so neizogibne posledice vojne, ki bodo zapustile vidno sled še daleč v poznejše rodove.

Značilno pa je, da je padec števila otrok prav znaten tudi zunaj po deželi, kjer so bile prehranjevalne razmere dokaj ugodnejše in kjer je bilo razmeroma več vojnihih oproščencev zaradi poljedelskega dela in je razen tega prebivalstvo mnogo stabilnejše. Po industrijskih krajih se da padec opravičiti s tem, da se je po osvobodjenju mnogo družin preselilo v druge kraje in so na njihova mesta prišli večinoma mladi samci, ki so si pozneje ustvarili svoj dom, ali pa ostali zaradi stanovanjskih težkoč samci. Tudi se je vojna nemorala zajedla v gosto naseljena mesta in industrijske kraje bolj globoko, nego zunaj na deželi. Zato je tem bolj žalostno znamenje, da je padec števila otrok tudi zunaj na deželi nenavaden visok in prav občuten.

Ze lansko leto se je opazalo nazadovanje, a letos je doseglo tako visoko število, kakoršnega ni nihče pričakoval. To razmerje bo gotovo ostalo še nekaj let. S tem dejstvom moramo torej na vsak način računati. Morda smo dosegli letos najnižje število otrok šolarjev, morda ga dosežemo prihodnje leto, kdo ve. Potem pa se bo začelo število zopet polagoma dvigati. Normalne predvojnne višine pa še dolgo vrsto let ne bomo dosegli, ali pa nikoli več.

Bolj žalostno perspektivo v bodočnost, kakor je sedanji padec števila otrok, ki je razumljiv in kolikortoliko tudi naraven, pa nam odpira izjava istega ministrstva, da se tudi sedaj ne dviga število rojstev v tistem razmerju, kakor bi bilo pričakovati in kakor smo ga bili vajeni pri nas v normalnih prejšnjih razmerah. To je mnogo huje in nevarnejše za bodočnost naroda in države ter lahko rodi nedogledne posledice. Zato je treba iskati temu žalostnemu pojavu vzrokov in delati na to, da se vzroki odpravijo čimprej in da čimprej dosežemo zopet normalno stanje tudi v tem oziru.

Znano je, da smo Slovani med vsemi evropskimi narodi najplodovitejši, in

da so radi tega imeli pred nami nam nasprotni državniki že več let upravičen strah, češ, da bomo s svojim naraščajočim številom preplavili in zadušili že v doglednem času ob normalnem razvoju druge narode in države. Ako pa sedaj ne narašča naše število sorazmerno prejšnjim dobam, morajo biti za to posebni vzroki. Prvi vzrok je gotovo vojna, ki je povzročila padec rojstev in povečala umrljivost otrok direktno in indirektno. Morala je vsled vojne silno padla in obšla z vsemi slabimi posledicami najširše ljudske plasti. Današnji svet hoče le živeti in uživati življenje v vseh nijansah. Z otroci je pa trpljenje in križ ter so lahkomišelnim, uživanja željnim ljudem, le ovira. Zato se jih izogibajo, kolikor morejo. Tako opažamo, da se slaboznani francoski sistem čimdalje bolj uveljavlja tudi pri nas in sicer ne samo v posameznih višjih krogih, temveč prav občutljivo tudi med delavstvom in celo zunaj po deželi, kar je najbolj žalostno in usodopolno. Povzdigniti splošno moralo, to je prvo in nas čaka še mnogo mnogo dela v tem oziru.

Drugi vzrok leži v današnjih nepopolnih in težkih socialnih razmerah, ki so zopet neizogibna posledica vojne. Bogatini niso nikoli dajali velikega procenta rojstev, pač pa tako imenovani srednji in nižji sloji pred vsem kmetško ljudstvom, delavstvo in obrtništvo in uradništvo. V vrstah duševnega in ročnega proletarijata pa vlada dandanes neutaljljiva beda, katero se da v sedanjih razmerah le nekoliko omiliti, nikakor pa ne popolnoma odpraviti. Za popolno zboljšanje materialnega položaja našega duševnega in ročnega delavstva bo treba še mnogotežnega dela in truda. Torej so otroci ravno tem slojem, ki so dajali — če izvzamemo kmetško ljudstvo — največji procent, dandanes v občutno gmotno breme in zato ni čudno, če se skušajo izogniti temu bremenu. Sedanje splošne življenjske razmere branijo marsikomu vstop v zakonsko življenje in tako ostanejo mnogi moški, ki bi bili dobri bratje očeti, sami in se vsled tega morda le nezrnatno zviša procent nezakonskih otrok. Z zboljšanjem socialnih razmer bo storjen drugi korak za naraščanje števila rojstev.

Tretje delo v tem oziru pa je zaježiti nenavadno visoko število umrljivosti v otroški dobi, zlasti do petega leta. Ako pomislimo, da znaša pri nas v Sloveniji umrljivost med otroci 30 odstotkov t. j. ena tretjina vseh smrtnih slučajev, kakor smo te dni čitali v statističnih podatkih, potem si lahko mislimo, kako visoko šele more biti to število v drugih krajih naše države, kjer zdravstvene razmere niti zdaleka ne odgovarjajo našim. Zavedamo se v polni meri, da je visoko število umrljivosti otrok pripisati nepopolnim socialnim in življenjskim razmeram. A kljub temu je to število še vedno mnogo previsoko.

Pri razmotrivanju tega žalostnega poglavja imamo sicer slabo tolažbo, namreč, da je pri drugih narodih in državah opaziti prav tako znaten padec števila otrok, kakor pri nas, ali pa še večji. Vendar to nas nikakor ne opravičuje, da bi samo mirno opazovali to žalostno dejstvo in ne bi ničesar storili proti veliki in nevarni rak-rani, ki razjedajo današnjo družbo. Tudi se ne smemo preveč zanašati na zdravo naravo našega ljudstva, češ, da se bo to vprašanje sčasoma samo reguliralo. Če se enkrat ta, za narod in državo nevaren pojav preveč razpase in pregloboko zajame med mase naroda, potem je popolno ozdravljenje v tem oziru skoro nemogoče. To vidimo na Francoskem, kjer se država bori par desetletij proti podobnemu pojavu z vsemi mogočimi sredstvi in vendar skoraj brezuspešno.

Londonsko pismo

Dover, koncem avgusta.

Tu prevladujejo občutki, da je angleška diplomacija doživela v svoji zadnji borbi z g. Poincarejem občuten poraz in da se skuša po vzoru rokoborcev pripraviti na nov nastop. Sicer pa težijo priprostejšega človeka v Angliji vse drugačni problemi, kakor je morda kontinentalno vprašanje. Eno izmed zadnjih dejanj gospoda Baldwina se je nanašalo na rastočo brezposelnost, ki zavzeina po stavki dockerskih delavcev strahovite dimenzije. Mesec avgust še v statistikah niti ni tako slabo zapisan, ker je bilo dovolj dela na deželi. Kaj bo v jeseni in po zimi, ko je tedensko število podpornih upravičencev (toda to še zdaleka ni celotno število brezposelnih) naraslo že na ponovnih 20.000? V tej deželi, ki je polna iznajdb in tehničnega napredka si nikdo ne vé svetovati, kako bi bilo mogoče zaježiti to velikansko glo. Koncem leta bo znašalo število brezposelnih tri milijone. K sreči je tudi Labour Party tako pametna, da ne očita vse krivde vladi in da ne hujska na revolucijo. Ali to je rezultat gospodarske modrosti. Danes nosi delavstvo svoj križ s častitljivostjo in ponosom, tiha je

za pa velja le »nori Evrope«, ki se nikakor noče spametovati...

Z reparacijskim vprašanjem se bavi angleška publika le v toliko, kolikor je v zvezi z ravnokar navedenim problemom. Diskuzija, kakor se je razvila po zasedbi Poruhrja, je za praktičnega Angleža vse preveč natrpna s teoretičnim balastom. Z eno besedo: ona je za njega preveč komplicirana. Gospod Baldwin pošlje g. Poincaréju obširne dokumente. Gospod Poincaré odgovori še obširneje. Toda v Angliji ne čita teh razprav niti vsak profesionalni politik, kaj šele državljani. Najmanj skoro novinarji. O teh stvarih pišejo le to, ker se pač tako govori in sliči v političnih krogih. Končna sodba je kolikor mogoče nediferencirana, predvsem pa ji primanjkuje utemeljitve. Sodba je kratka: Da ali Ne. Ker pa hoče angleški čitatelj vedno nekaj etičnega, se glasi še bolje: Dobro ali Slabo. Pri tem je zamenjava lahko mogoča. To se je pripetilo večerj celo resnim »Times«. Uvaževani uvodnik pričinja z besedami: »Bila bi pomota, verovati...«

To je pravzaprav vseeno, in človeku ne pade na um, razmišljati globlje o tej stvari. V reparacijskem vprašanju je postalo mnenje povprečnega Angleža v isti meri poenostavljeno, kakor se je mednarodna diskuzija o tem vprašanju

inmahoma aktualna, spomenik svetega Gilla v Oxfordu, kjer se nahaja cilj, pa je postal romarsko mesto vseh radovednežev. Naval je tako velik, da je nadškoj v Canterbury mislil razposlati svojim župnikom posebne instrukcije...

Ob tej priliki se mnogi, zlasti pa parlamentarni krogi spominjajo neke epizode, ki je svojčas v športnih krogih vzbudila mnogo prahu. Ko je obiskal francoski rokoborec Carpentier, preden je podlegel zamorcu, nekoč London, je prišel med drugim tudi v westminster-sko opatijo; to priliko pa je porabil znani poslanec Kenworthy v ta namen, da je slavnega rokoborca pozval na malo rokoborbo v neko klubsko dvorano parlamenta. Kenworthy je svojčas dobil mornariško prvenstvo v rokoborbi. Georges Charpentier, ki se velikega Johnsona ni ustrašil, je postal takoj ves splešan, ko je zagledal orjaško postavo, monstrum - človeka, ki se je klical Kenworthy. Tako je bil angleški parlament ogoljufan za čast, da se nahaja med njegovimi člani svetovni šampion v rokoborbi. Sicer pa je Kenworthy izjavil, da bo baje poizkusil svojo srečo drugod. Mislil je na Batlinga siki...

Avtomobilistična Anglija je proslavila te dni 35 letnico neke iznajdbe, ki je danes najbolj umljiva stvar na svetu: pnevmatika. Neki irski živinozdravnik

je napravil naijni poizkus: da bi olajšal vožnjo svojemu sinčku, je napolnil kavčukove cevi na kolesih, najprej z vodo, pozneje pa z zrakom. To je bil Dunlop. Pnevmatika je bila ustvarjena. Dunlop je postal bogat ugleden mož. Neki minister je pri tej priliki izjavil, da je sedaj na vsem svetu 15 milijonov avtomobilov, 12 milijonov jih je v Ameriki. Kdor pa pride na večno prašne, ozke in vijugaste angleške podeželske ceste, bi mislil, da so vsi ameriški avtomobili na teh cestah v prometu. Strahovita je tudi statistika nesreč, če se ne motim, znaša drevno samo za Anglijo in Škotsko povprečno 54 oseb. Statistika izkazuje, da zakrivijo največ nesreč ravno ženske, ki vozijo preveč hitro s svojimi avtomobili. Londonska policija namerava izdelati pravilnik po katerem bo ženskam generelno prepovedana vsaka vožnja z avtomobili. Seveda: Liga za ženska prava se je že oglasila, pripominjač v sikačem tonu, da je v Angliji veliko svobode: kak »lord« se lahko do nezaževi upjani, poštna ženska pa ne bi smela šofirati svoj avto po cestah...» Dasiravno adepti gospe Pankhurst nimajo najboljšega časopisja v rokah, se dozdeva, da je lok preveč napet. Saj ni vžgal niti dovtip, da morejo ženske pri politični dvokolnici veliko več polomiti, kakor pa na elegantni side-car...»

III. Ljubljanski velesojem 1923

od 1. — 10. septembra

Površen in hiter ogled nam ne dovoljuje natančnejšega opisa razstavljenega blaga. To bomo itak storili tekoma tega tedna. Eno pa moramo pribiti že danes: V primeri z lanskim letom kaže letos velesojem z estetične strani veliki napredek. Sicer je bilo tudi lani vse urejeno res mično, toda letošnja prireditev nam je pokazala, da so se razstavljalci tudi na tem polju tekoma enega leta mnogo, prav mnogo naučili. Zunanji, prvi efekt je na gledalca skoro nepopisen. Slika, ki jo nudijo posamezni paviljoni, je očarajoča. Odlikuje se zlasti konfekcija, tekstilije in sorodno. Človeku se zdi, kakor da je zašel v začarano deželo, pričel bi sanjariti, da te kmalu ne dregne ta ali oni, ki hiti mimo po opravkih ali tudi brez njih, in te na ta način opomni, da nisi v obljubljeni deželi, marveč v paviljonu III. ljubljanskega velesoja. Tudi strojna industrija in kovinarstvo je letos urejeno v mnogo lepšem stilu, kakor lani.

Veliko zanimanje vzbujajo pri posestnikih tudi stroji, ki so razstavljeni na prostem in ki so več ali manj v obratu. Razni moderni avtomobili, najnovejši tipi, za pogon na ogelje, olje in na paro, poljedelski stroji itd., zvonovi, bronasti in jekleni, vse je zastopano letos v večjem obsegu, kakor lani. Že iz tega se vidi, kako izborna šola je velesojem.

Poleg velikih paviljonov, ki so lastnina velesoja, je cela kopica manjših in večjih privatnih paviljonov, ki so vsi zelo okusno opremljeni. Od teh vzbujajo posebno pozornost češkoslovaški paviljon s svojo pestro in bogato izložbo in pa paviljon Papirše iz Maribora.

Nekaj posebnega je mogel letos opaziti opazovalec, ki je, četudi samo površno primerjal lansko prireditev z letošnjo. Imel je priliko, da vidi prav mnogo firm, ki si jih je zapomnil še od lanskega leta. Toda kaka razlika! Lansko leto je razstavila firma v mali koji ter skoro skromno opremila svojo izložbo. Letos vzbujajo že od daleč posetnikovo pozornost. Razstavljenih je mnogo več in raznovrstnejših izdelkov, oprema je vsa drugačna, vidi se, da je podjetje v enem letu silno napredovalo. Lep primer so n. pr. Strojne tovarne in livarne. Bronasti zvonovi, orjaki s prekrasnimi glasovi, vzbujajo opravičeno pozornost. Istotako jekleni zvonovi, ki so razstavljeni letos na drugi strani, da se ne kregajo njihovi glasovi z bronastimi.

Malce pregleda našega velesoja nas takoj pouči o ogromnem pomenu te prireditve za naše narodno gospodarstvo. Ljubljanski velesoj ima mednarodni značaj, kar je takoj opaziti na raznih inozemskih firmah, ki so zastopane v prav veliki meri. Toda pri razstavi inozemskih izdelkov je določeno opaziti neko gotovo smer, ki jo zasleduje vodstvo ljubljanskega velesoja. Kar je razstavilo inozemskih firm, so izložile večinoma izdelke, ki jih pri nas doma še ne izdelujemo, ali pa le v nezahtevni meri. Zato velesojem prav lepo izpopolnjuje našo industrijo.

Naša obrt in industrija sta pokazali, kaj premoreta. In premoreta že ogrom-

no. Še deset let takega razvoja in napredka, še nekaj let tako vztrajnega in smotrenega dela, kakor je bilo dosedanje, skladnega duševnega in ročnega dela, in naša obrt in industrija nam bosta izbojevali gospodarsko neodvisnost. Pri tem razvoju, kakršen je bil dosedanj, pač ne bomo dolgo uvažali industrijskih izdelkov v našo državo, vsaj ne več v taki meri, da bi nam ta uvoz tako obremenjeval plačilno bilanco, kakor je to sedaj. Do popolne industrijske seveda ne bo prišlo tako brž, bližamo se ji korak za korakom. Zato gleda vsak pravi Jugosloven z veseljem epohalni napredek naše industrije, ker vsak korak na tem potu naprej nas približa k popolni gospodarski neodvisnosti. Največja naša želja je, da pridružimo s svojim delom naši politični svobodi tudi gospodarsko svobodo, da bo Jugosloven na svoji zemlji v vsakem oziru svoj gospod!

Ljubljanski velesojem, kakor tudi ostale slične prireditve v državi, pa so nam največja opora na potu k temu cilju. Zato nas veseli njegov letošnji, kakor nas bo veselil tudi vsak nadaljni napredek. Da bi bil tudi materijalni efekt razstavljalcev tak, kakršen je zunanji učinek tretjega velesoja! To želimo in smo tudi uverjeni, da nas nada ne vara. Vsak podpiraj to eminentno - važno gospodarsko prireditev po svojih močeh, ker učinek skupnega dela bo presenetljiv. Častitamo pa prirediteljem na dosedanjih uspehih, kakor tudi na letošnji prekrasni prireditvi in njeni popolnosti in dovršenosti, ter jim želimo obilo plačila za njihov trud, ki nam bo prinesel vsem bogate sadove.

Nekaj razstavljalcev.

BUDHA ČAJ. PAVILJON H, Št. 322.

Lastnica »Tea Import« je že splošno znana. Kakor lansko leto, tako je tudi letos v jako okusnem paviljonu razstavila trdka svoje proizvode. Na prvi pogled se opazi velik napredek, ki ga z radostjo konstatiramo. Čajna trgovina, kakor nam jo kaže ravno današnja razstava, zlasti v pakiranju čaja ni tako brezpomembna, kakor bi si človek prvi mah mislil. V predvojnem času se je namreč čaj prodajal skoraj 75% vsega konsuma v paketih. Znano je namreč, da je pri čaju glede kvalitete isto kakor pri kavi. Dobro mešana kava je v vsakem oziru boljša, kakor enostavna kava. Isto je pri čaju. Da se pa zamorejo take mešanice prodajati, je predpogoji, da se pakirajo, ker sicer zgube na kvaliteti, zlasti na aromi. Tudi je potrebna za sestavljanje istih dolgoletna praksa, katere pač ne poseduje vsak trgovec. V predvojnem času je bila vsa trgovina v nemških rokah. Kakor nam pa kaže paviljon trdke »Tea Import«, smo se tudi na tem polju osamosvojili. Prvovrstna kvaliteta »Budha« čajnih mešanic, si je usvojila v kratkem času ves jugoslovanski trg. Upamo, da bo naša jugoslovanska trgovstvo se zavedalo, ter kakor v ostalih potrebah, tako tudi v tej vrsti blaga krilo svojo sezonsko potrebo le pri domačih trdkih.

KONSERVNA TOVARNA NA VRHNIKU

Podjetje Konzervne tovarne se je ustanovilo leta 1920 ter se je v prvi dobi pečalo posebno z izdelovanjem mesnih izdelkov. Polagoma se je podjetje razširilo, tako da sedaj zamore dnevno izdelovati najmanj 50.000 konzerv najrazličnejših vrst. Poleg tega izdeluje dnevno velike množine vsakovrstnih mesnih izdelkov, kakor salame, kranjske klobase, prekajeno meso, kateri so vsi prvovrstne kakovosti. Polagoma se je tovarna vpeljala v konzumne kroge našega ljudstva v taki meri, da se naročila vedno in vedno večajo. Da tovarna omogoči hitrejšo postrežbo svojim odjemalcem je izgradila tekoma časa v Ljubljani 3 lične paviljone, v katerih razprodaja vse svoje izdelke. Tekoma leta 1920 in 1921 je vodstvo tovarne uredilo tudi svoje lastno kleparstvo, ki izdeluje za lastno potrebo in obenem tudi za tuja naročila pločevinarste doze vseh velikosti. Dnevno jih lahko izvrši do 40.000 komadov. Poleg kleparstva se je koncem leta zgradila in uredila zelo obsežna žaga z dvema polnojmarmoma, katere krije potrebo z rezanim lesom za domačo uporabo (zaboje) kakor tudi sprejema in izvršuje druga naročila. V tovarni je zaposleno dnevno okrog 150 oseb domačinov, katerim je z obstojem tovarne zasiguran dober zaslužek.

Letos je tovarna pričela z izdelovanjem sadnih in sočnih konzerv. Posrečilo se ji je pridobiti v ta namen prvovrstnega svetovnega strokovnjaka, s čimer je podana garancija, da bodo tudi ti izdelki prvovrstne kakovosti.

Letos je tovarna zgradila na velesojmu svoj lastni, lični paviljon, v katerem je prav okusno izstavila vse svoje izdelke.

Posebno okusno se ji je posrečilo opremiti svoje sadne izdelke z vablilnimi etiketami, ki so bili izvršeni po načrtu domačega umetnika Maksima Gasprija. Etikete so izdelane v narodnem motivu. Po istem načrtu so tudi izdelani trdniki plakati od istega umetnika.

Konzervna tovarna »Globus« na Vrhniki je največja tovarna te stroke v Jugoslaviji ter dobavlja tudi vojaštvu in naši mornarici večje množine konzerv.

Podjetje je zelo solidno in stoji vedno pod nadzorstvom zdravstvenih organov. Priporočamo tedaj občinstvu, da poseti na velesojmu lastni paviljon tega podjetja, ki se nahaja na desni strani glavne ceste.

✕ Izvozna carina za koruzo v Romuniji. Romunski ministrski svet je svoj čas določil izvozno carino za izvoz koruze na 80.000 lejev. Ker je bil radi te previsoke carine vsak izvoz nemogoč, je sedaj znižal na 20.000 lejev za vagon.

✕ Žetev pšenice v Franciji. Letošnja žetev pšenice znaša po približni francoskega poljedelskega ministra 79 milijonov metriških stotov.

✕ Znižanje izvoznih carin za agrarne proizvode v Bolgariji. Bolgarska vlada je znižala izvozne carine za agrarne proizvode in sicer za pšenico od 1.6 na 0.40 levoj, za moko od 1.70 na 0.36 levoj za en kilogram.

✕ Rekord izvoza železa v Češkoslovaški. Češkoslovaška železna industrija je dosegla meseca julija noven rekord. V tem mesecu je izvozila 64.000 ton železnih izdelkov.

Železna industrija.

Naša železna industrija izkazuje v zadnjih par letih zelo razveseljiv razvoj ter tvori že zelo močno in pomembno panogo naše celokupne industrije. K temu hitremu in izdatnemu razvoju sta brez dvoma prav mnogo pripomogla prva dva ljubljanska velesoja. Do leta 1921 in skoro skozi celo to leto je bila produkcija zelo nestalna, naročila so se menjavala v neenakomernih časovnih presledkih, kar je produkcijo močno oviralo. Prvi ljubljanski velesojem je tu povzročil odločilni preokret. Od tedaj datirajo številne naročbe, od tedaj je postala naša železna produkcija živahnija in enakomernija, tako, da moremo smatrati jesen 1921 za razdobje v razvoju naše železne industrije. Ob enem govori že ta činjenica sama dovolj zgornjo o velikanskem pomenu ljubljanskega velesoja za našo industrijo in za naš splošni gospodarski razvoj. Kajti ravno velesojem je pokazal domačinom in tujcem, kaj imamo in kaj premoremo.

Po osvobođenju je bil položaj naše železne industrije nadvse težaven. Stala je naenkrat v odnošjih, ki so bili povsem različni od predvojnih. Poleg tega Slovenija sama nima železne rude, treba jo je uvažati iz drugih krajev države. Dasiravno je naša država tako bogata na železu, kakor malokatera druga, vendar niso bili naši železni rudniki do zadnjega časa eksploatirani v taki meri, kakor bi lahko bili. Opaziti pa je tudi na tem polju stopnjevanje izboljševanja.

Večina naše težke železne industrije je v rokah tujcev, Italijanov ali Nemcev. Edino strojne tovarne in livarne so prešle vsled agilnosti nekaterih naših domačih podjetnikov in pa po prizadevanju Jadranske banke v naše domače roke. Toda sčasoma se bo moglo, kakor je upati, izvesti to tudi pri ostalih podjetjih.

Velika železno-industrijska podjetja imamo na Jesenicah, v Štorkah in Ravneh. Kapaciteta teh podjetij je zelo velika, skoro 90.000 ton letne produkcije. Toda niti ena izmed navedenih tovarn ne izrablja svoje kapacitete v polni meri. Pred vojno se dejanska produkcija ni ravno preveč razlikovala od kapacitete, med vojno pa je začela produkcija močno padati ter je nazadovala po vojni do ene šestine letne kapacitete. Temu se ni toliko čuditi, če upoštevamo velikanske izpremembe, ki so nastale po vojni, in ki so zlasti težko zadele železno industrijo. Vztrajnemu in smotrenemu delu pa se je vendar posrečilo, premagati vse večje ovire in tako je tudi naša železna industrija končno vendarle prešla preko mrtve točke. Njen sedanj položaj je sicer še razveseljiv, vendar še ne popolnoma zadovoljiv. Brez dvoma pa pri agilnosti naših industrijev ne bo dolgo trpelo, da se bo dosegla ona stopnja produkcije, ki bo onemogočila vsak inozemski uvoz.

Omenjena tri največja podjetja izdelujejo najrazličnejše izdelke. Tovarna na Jesenicah proizvaja zlasti mnogo polfabrikatov, vsakovrstno žico, pal-

V PRIHODNIH VELESOJMSKIH ŠTEVILKAH »JUTRANJH NOVOSTI« BOMO REDNO PRIOBČEVALI PODROBNOSTI O RAZSTAVLJALCIH, O RAZSTAVLJENEM BLAGU IN SPLOH O POTEKU VELESOJMA.

často in okroglo železo, žeblice, pločevino, jeklene predmete, strojne dele, kolesa za transmisije, tračnice itd. Drugo podjetje, jeklarna na Ravneh, izdeluje jeklo in izdelke iz jekla v precej velikem obsegu, tovarna železa v Štorkah pa železo v palicah in raznovrstne izdelke iz litega železa.

Poleg teh treh velikih podjetij imamo še izdatno zastopana manjša, ki tudi zaznamujejo lep napredek. V celoti izdeluje naša železna industrija najraznovrstnejše proizvode, od navadnega okova, do velikih voz in strojnih sestavnih delov, gospodarske stroje, armature, kose, srpe itd. Podroben opis je seveda na tem temnem prostoru nemogoč, zato se omejimo samo na površno sliko naše železne industrije. Pač pa moramo posebej omeniti še tri stroke, to je žebjarstvo, puškarstvo in pa posebej strojne tovarne in livarne, največje podjetje te vrste v državi.

Gospodarstvo

✕ Dobra letina sliv v Bosni. Kakor poročajo trgovska in obrtniška zbornica v Sarajevu tukajšnji zbornici, so obeti za letošnjo kampanjo sliv v Bosni povoljni. Pričakuje se, da bo letina zelo dobra in da bo znašala, ako ne bo elementarnih nezdov, približno 25.000 vagonov surovih sliv. Z ozirom na to, da vplivata toplota in vlaga prav dobro na normalni razvoj ploda, bo letošnji pridelek popolnoma dozorel in bo blago sočno, posebno okusno in bo vsebovalo zadostno sladkorja. Od letošnjega prideleka se bo uporabilo: okoli 200 vagonov za domačo potrebo in za potrebo lokalnega tržišča; okoli 500 vagonov se bo izvozilo v surovem stanju kot izbrano delikatesno blago; okoli 300 vagonov se bo uporabilo za izdelovanje pekmeza; okoli 8000 vagonov surovih sliv se bo posušilo, kar bo znašalo okoli 2000 vagonov suhih sliv. Ostalo se bo pa uporabilo za kuhanje znanja. Vsi merodajni faktori in prizadejti krogi so ukrenili potrebne korake, da bo kakovost letošnjega prideleka prvovrstna. Informacije v vseh vprašanih, ki se tičejo trgovine s slivami, daje trgovska in obrtniška zbornica v Sarajevu.

✕ Izvoz ovsa iz Madžarske je postal nemogoč. Letina ovsa je bila letos precej slaba, tako, da so že radi cene narasle. Sedaj pa je izdala madžarska vlada naredbu, da se mora plačati pri izvozu ovsa za vsak vagon 8 metriških stotov ovsa v naravi, vsled česar je oves še dražji. V poštev pridejo še izredno visoke železniške tarife na Madžarskem, tako, da madžarski oves ne more konkurirati s produkti drugih držav na mednarodnih tržiščih.

✕ Naša žetev in valuta. Letošnja žetev je bila v naši državi preko pričakovanja dobra. Pšenice se je pridelalo okrog 170.000 vagonov, od katere količine se jo bo izvozilo približno 30.000 vagonov, kar bo privedlo v državo nekako za 900.000.000 dinarjev tujih valut. Poleg tega upa vlada, da bo mogoče letos izvoziti kakih 30.000 vagonov sliv, kar znači zopet za 175 milijonov dinarjev tujih valut. Na ta način nam bo žetev pripomogla, da se bo izboljšal dinar in da bo naš proračun prihodnje leto že aktiven.

✕ Mednarodna razstava mleka in mlečnih izdelkov v Milani. V Milano se vrši od 4. do 30. novembra t. l. mednarodna razstava mleka in mlečnih proizvodov. Program razstave dobijo zainteresenti v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani.

DOBAVE.

✕ Prodaja raznih odpadkov. Pri odeljku zavoda za izradu vojne odeje v Novem Sadu se bo vršila dne 17. septembra t. l. prodaja raznih odpadkov itd. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

✕ Dobava moke. Dne 17. septembra t. l. ob 11. uri dopoldne se bo vršila pri intendanturi Dravske divizijske oblasti v Ljubljani očetelna licitacija glede dobave 10.000 kg čiste pšenične bele moke ničlarice. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

✕ Prodaja igralnih kart. Carinarnica v Ljubljani bo prodala 10. septembra ob 10. uri predpoldne na javni dražbi 236 jedinic igralnih kart. (Pikett No. 62, 32 listov.) Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

✕ Dobava umetnega asfalta. Pri upravi smodnišnice v Karmniku se bo vršila dne 15. septembra t. l. očetelna licitacija glede dobave 1.500 kg umetnega asfalta. Predmetni oglas z natančnejšimi podatki je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

✕ Prodaja raznih odpadkov. V pisarni inženirskega skladišča dravske divizijske oblasti v Ljubljani, na Kodeljevem vrhlu se bo dne 10. septembra t. l. ob 11. uri dopoldne ponovna javna ustmena dražba za prodajo sledeče količine kovinskih in drugih odpadkov in sicer: okoli 1.000 kg odpadkov od razne pločevine, okoli 151 kg odpadkov od železa, okoli 3120 kg odpadkov od litega železa (od peči, kotlov, itd.), okoli 90 kg platnenih odpadkov od gasilnih čepi itd. in okoli 400 kubičnih metrov lesenih odpadkov. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

Vodne sile v Sloveniji.

Silna moč tekoče vode, ki je povzročila preje ljudem le strah in trepet, se da v sedanjih časih ukrotiti. Pa ne samo da se jo prisili, da ne povzroča škode, napelje se jo po vodih in cevih v stroje in njena silna energija, ukročena in vodena po človeškem razumu, goni stroje po tvornicah in delavnicah, razsvetljuje hiše in ceste itd.

Naša mala Slovenija je bogata na deročih vodah, ki se dajo izkoristiti kot vodne sile. Generalni inšpektor vode za Slovenijo g. inž. Sbrizaj navaja v svojem članku: »Naše vodno gospodarstvo« (Narodno gospodarski vestnik I. 1922), da razpolaga Slovenija s približno 400 tisoč Ks vodnih sil. Od teh jih odpade samo na Dravo 230.000 Ks. Izgrajenih je že za 73.000 Ks, to je nekako 18% vseh razpoložljivih vodnih sil. Slovenija se s tem odstotkom izrabe vodnih sil že približuje stanju v gospodarsko visokorazviti zapadnih državah.

V navedenih 73.000 Ks so vštete samo vodne sile nad 20 Ks. Izrabljenih pa je na primitivni način nebroj še manjših vodnih sil. Skoro ob vsakem potočku stoji mlin ali žaga z velikim, počasi se vrtečim, vodnim kolesom. Tudi te starinske in primitivne naprave so velikanske gospodarske važnosti ter preživljajo na tisoče in tisoče ljudi.

Industrijalni razvoj je prinesel stopnjema izkoriščanje vedno večjih vodnih sil po turbinah. V prejšnji dobi so prenašali silo s turbin na razne delovne stroje, direktno potom transmisij. Take naprave obstojajo n. pr. v tovarni Kranjske industrijske družbe na Jesenicah, v Vevški papirnici itd. Obstojajo tudi moderne naprave te vrste kot v tovarni barv v Letušu ob Savinji s ca 200 Ks.

Danes se pretvarja sila vode večinoma v električno tok. Ta se šele razpošilja v daljnovodih na mesto porabe v svrhu pogona ali razsvetljave.

Največja elektrarna na vodno silo pri nas je v Fali. Proizvaja ca 46.000 Ks. Preskrbuje še lep kos Štajerske z električnim tokom in pospešuje izdatno razvoj industrije na severni meji naše države. Naprava je moderno opremljena, gradba je bila silno težavna in zelo interesantna, vsled česar uživa že mednarodno sloves. Jez je visok 15 m in opremljen s splavnicami v svrhu propuščanja splavov. Vzdrževanje cele naprave je zelo težavno in drago, ker manjkajo še tehnična izkustva. V celi srednji Evropi še ni nobene nizkotlačne centrale s tako visokim jezom.

Znana je tudi elektrarna na Završnici. Je to visokotlačna naprava, ki razvija pri uporabi padca 160 m okroglo 1700 Ks. Nadalje ima Kranjska in-

dustrijska družba dve električni centrali, ki izkoriščata Radovno in to eno pod Slapom Šumom pri Dobravi z ca 800 Ks, drugo pa v Fužinah pri Zg. Gorjah z 600 Ks. Predilnica v Trzinu ima svoje centralo z ca 900 Ks, gradi se pa v Trzinu še ena elektrarna s ca 700 Ks. Vevške papirnice so povečale svojo centralo ob Ljubljani na Fužinah, tako da proizvaja sedaj ca 1100 Ks. Ta centrala bo oddajala tudi nekaj toka v Ljubljano. Po vojni je bila zgrajena ob Krki pri Zagradu centrala z ca 240 Ks. Poleg navedenih obstoja še dokaj manjših elektrarn kot v Tacnu (150 Ks), v Bistri pri Borovnici, v Novem mestu itd.

Projektirana je velika hidroelektrična centrala za mesto Zagreb pri Brežicah ob Savi. Gradba se prične v kratkem. Pripravlja se projekt centrale pri Medvodah s 7000 Ks. Velike možnosti izkoriščanja vodnih sil so še ob Dravi. Obstojajo projekti še izza časa Avstro-Ogrske za zgradbo hidroelektričnih central na Dravi in sicer: v Ormožu, Ptuj, Mariboru (Felberjev otok), Sv. Ožboltu in Breznem. Do izvršitve je menda še daleč, ker bi te centrale stale ogromne vsote. Čeleti pa bi bilo, da se te centrale čimprej zgradijo. Bile bi ogromnega pomena in bi dale razvoju naše industrije silen razmah.

Električne centrale so danes silne gospodarske važnosti. Moderni industri-

jalni razvoj se odvrča od centralizacije industrije, ker se je izkazalo, da mala podjetja z na višku časa stoječimi stroji, napravami in delovnimi metodami, lahko pravi uspešno konkurirajo z veleobrati, če so placirana blizu svojega trga in nahajališča surovin, če imajo na razpolago ceno silo za pogon. Pri produkciji energije pa opažamo ravno nasproten pojav. Iz gospodarskih razlogov je treba graditi kolikor mogoče velike električne centrale. Te morejo razmeroma po nizki ceni razpošiljati tok visoke napetosti tudi na večje daljave. Zato postane danes vsaka večja električna centrala kmalu središče cellega sistema večjih in manjših industrijskih podjetij.

Prav jasno pa pokaže gospodarsko važnost električnih central denarna vrednost producirane energije. Ljubljanska kalorična centrala oddaja tok po 4 Din kilovatno uro. 73.000 Ks je približno 54.000 kilovatov. Ako vzamemo dnevno za 12 ur polno porabo te energije, za 12 ur pa polovično, znaša to v denarju izražano, pri srednji ceni 2 Din za kv. uro iz hidroelektričnih central, dnevno 1.944.000 Din. Letna produkcija vodnih central v Sloveniji znaša torej ogromno vsoto 699.840.000 Din, pri tem pa bi še za polovico cenejši tok, kot iz kaloričnih central.

O prihranku premoga po vodnih silah na drugem mestu. B. S.